

SAMSUN BÖLGESİ YÜZEY ARAŞTIRMALARI 1971-1977

ZEYNEP KIZILTAN

1971 yılından önce Anadolu'nun az araştırılmış yerlerinden biri olan Samsun Bölgesi, Orta Karadenizde yer alır. Doğuda Ordu, batıda Sinop-Çorum hattı, güneyde Amasya ve Tokat illeri ile komşudur. Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi burada da sürekli yerleşmeye uygun, çok sayıda ova, vadi ve delta bulunur. Bölge, Karadeniz kıyısına paralel olarak uzanan Kuzey Anadolu dağ sıralarının devamı olan Canik ve Çanğal sıra dağları ile ikiye ayrılır. Bu dağ sıralarının kuzeyinde kalan kıyı şeridinde, üçgen şeklinde denize doğru ilerliyen Yeşilirmak (Çarşamba ovası) ve Kızılırmak (Bafra ovası) delta ovaları yer alır. Güneyde kalan dağlık alanda; Samsun'un batısında Kocadağ (1300 m.) ve Kavak ilçesinin kuzeydoğusunda Sıralıdağ (1351 m.), Alaçam ilçesinin güneyinde bir doruk olan Tütmen Tepe veya Çağın Kayası (1500 m.) ve bu dağların güneyinde Taşova ilçesinden Destek boğazı ile ayrılan Ladik ovası, Havza ve Vezirköprü ilçeleri ve bu ilçelerin çevresinde yer alan düzlükler bulunur.

Daha güneyde Amasya il sınırında bölgenin en yüksek tepesi olan Akdağ (2062 m.) yer alır. Bu dağlar Tersakan çayının geçtiği alanın batısında, Tavşan dağı (1900 m.), Kunduz dağı (1783 m.) ve Çal dağı (1730 m.) ile Kızılırmak boğazına ulaşır. Bölgenin güneyindeki bu dağlık alan, birbirine bağlı sık vadilerle bölünmüştür.

Karadenizin bu orta kesimini İç Anadolu'ya bağlayan yollar antik çağlardan beri, vadiler ile doğal geçitleri izler. Günümüzde kullanılan yollar da bu geçit ve vadileri izlemektedir.

Sürekli yerleşim için tüm doğal şartları uygun olan Orta Karadeniz bölgesinde uzun süreli kazı ve araştırmalar son zamanlara kadar yapılmamıştı.

Bölgenin arkeolojik ve kültürel gelişimindeki sorunların aydınlatılması na katkıda bulunmak amacı ile bu bölgede uzun süreli kazı ve araştırmaların yapılması gereğine inanan rahmetli hocam Prof. Dr. U. Bahadır Alkım, İslahiye bölgesindeki kazı ve araştırmalarını tamamladıktan sonra

başkanlığı altında oluşturduğu Samsun Bölgesi Kazı ve Araştırma Kurulu ile 1971 yılından itibaren bölgede gezi ve araştırmalara başlamıştır¹.

Prof. Alkım başkanlığındaki heyet tarafından Orta Karadeniz Bölgesinde 1971 - 1977 yılları arasında yapılan yüzey araştırmaları sırasında sayısı 141'e ulaşan ve birçoğu arkeoloji literatürüne geçmemiş yerleşme merkezleri ile tümülüs, antik kaplıca, kaya mezarı, türbe, hamam, kilise, köprü ve mezarlık alanları saptanmıştır.

Bu tesbitlerin büyük bir bölümü Prof. Alkım tarafından zaman zaman bilim dünyasına duyurulmuş², fakat bilim için büyük bir kayıp olan zamansız ölümü bu çalışmaların yarım kalmasına neden olmuştur.

Prof. Alkım'ın bu gezi ve araştırmaları sırasında tesbit edip kısmen yayınladığı sonuçları, onun notlarına bağlı kalarak bu makalede özetlemeye çalıştım. Ancak Prof. Alkım'dan önce bölgede yapılan araştırmaları da bu çalışmaya alarak Samsun Bölgesinin daha ayrıntılı olarak tanıtılması amaçlandı.

Prof. Alkım'ın 1971 yılında başlattığı çalışmalardan önce Orta Karadeniz Bölgesini inceleyen araştırmacılar, Samsun il sınırları içinde aşağıda sıralanan çalışmaları yapmışlardır.

1) 1906 yılında Samsun'da bir antikacı dükkanında gördüğü bazı boyalı çanak çömlek parçaları, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdür Yardımcısı Halil Ethem'in dikkatini çekmiştir. Halil Bey bu parçaların gelişi yeri ile ilgili yerinde araştırmalar yapmış ve İstanbul'a dönüşünde parçaların buluntu yeri olan Akalan'da, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü adına bir kazı yapılmasını önermiştir. Bu öneri üzerine 1907 yılında Th. Macridi tarafından Akalan'da kazılar başlatılmıştır. Bölgede başlatılan bu çalışmalar sonucunda Akalan'ın Erken Demir Çağına ait bir kale olduğu saptanmıştır³ (Har. Yer. No 120).

¹ Bu araştırmalar Türk Tarih Kurumu adına Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul Üniversitesi ile Türkiye Turing Otomobil Kurumu'nun mali desteği ile yürütülmüştür.

² Alkım 1972, s. 56; Alkım 1972, s. 425-426; Alkım 1973, s. 63-65.
Alkım 1973, s. 436-438; Alkım 1973, s. 8-9; Alkım 1974, s. 50-53.
Alkım 1974, s. 553-556; Alkım 1974, s. 23-26; Alkım 1975, s. 5-8.
Alkım 1976, s. 44; Alkım 1976, s. 719; Alkım 1978, s. 27.
Alkım 1978, s. 546; Alkım 1982, s. 9.

³ Macridi 1907, s. 167-175.

2) 1926 yılında Amerikan Şarkiyat Enstitüsü (01) adına Samsun ve çevresinde gezi ve araştırmalarda bulunan Von der Osten Samsun bölgesindeki yığma mezarlar, Kavak ilçe merkezindeki Kaledoruğu höyüğü (Har. Yer. No 113), Ladik ilçesindeki yerleşme merkezleri hakkında kısa fakat faydalı bilgiler verir. Ayrıca Th. Macridi tarafından kazılan Akalan Kalesinde de incelemeler yapmıştır⁴.

3) 1940-1941 yıllarında Prof. Kılıç Kökten tarafından yapılan araştırma gezisi ile yine Prof. Kılıç Kökten, Prof. Nimet Özgüç ve Prof. Tahsin Özgüç tarafından yapılan Kavak-Kaledoruğu (Har.Yer.No 113), Tekkeköy (Har.Yer. No 129) ve Dündartepe (Öksürüktepe, Har. Yer. No 128) kazıları ile araştırma gezileri Prof. Alkım'dan önce bölgede yapılan ilk ayrıntılı arkeolojik çalışmaları oluşturur. 1940 yılında Kılıç Kökten ve Tahsin Özgüç ilk olarak Kılıç Kökten tarafından saptanan Dündartepe'de kazılara başlamışlardır. Bu çalışmalar 1941 yılında da sürdürülmüş ve Prof. Nimet Özgüç de heyete katılmıştır. Aynı yıl Dündartepe dışında, Tekkeköy ve Kaledoruğu höyüklerinde de kazı yapılmıştır. Kazı mevsimi sonunda bölgede iki ayrı yönde yapılan araştırma gezilerinde; Bafra - Alaçam arasında Kızılırmak nehrinin oluşturduğu verimli kıyı ovasında Cirlek Tepe veya Şirlek Tepe ile İkiztepe ve Sivri Tepe (Dede Tepe) höyüklerini saptamışlar. K. Kökten, N. Özgüç, T. Özgüç ikinci olarak Kavak, Ladik, Havza, Vezirköprü, Merzifon ve Amasya yönünde yaptıkları gezi ve araştırmalar sırasında, Ladik ovasında Tersakan çayı kenarında yer alan Yük Tepe veya Salur Tepe (Har.Yer.No 101) ile Şeyh Safi köyü içinde yer alan Höyük Tepesi (bu höyük Prof. Alkım ve heyeti tarafından Şeyh Safi höyüğü olarak incelenmiştir. Har.Yer.No 75) tesbit etmişler⁵.

4) Samsun Bölgesinde 1946 yılında Hamit Z. Koşay ve Mahmut Akok Havza ilçesine bağlı Karahalil köyü yakınında bulunan Lerdüğe (bu tümülüsler Prof. Alkım ve heyeti tarafından Dökme Tepe I ve Dökme Tepe II olarak incelenmiştir. Har.Yer.No 86-87) tümülüslerinde kazı ve araştırma yapmışlardır⁶.

5) 1955 yılında, Eskişehir, Bolu, Adapazarı, Kastamonu, Sinop Bölgesi ile Samsun Bölgesinde Bafra ile Alaçam arasında kalan kesimde araştırma yapan Dr. C.A. Burney Şirlek Tepe ve İkiztepe'den topladığı çanak

⁴ Von der Osten 1929, s. 28-35.

⁵ Kökten, Özgüç 1940, s. 413-419; Kökten 1941, s. 121 - 124 Kökten, Özgüç, Özgüç 1945, s. 361-399.

⁶ Akok 1948, s. 835-853.

çömlek parçaları ile birlikte ilk defa kendisinin saptadığı Gökçeboğaz Tepe'den topladığı malzemeyi yayınlamış. Ayrıca Samsundaki araştırmaları sırasında Akalan'a da gitmiştir⁷.

6) Dr. W. Orthmann İç Anadolu Erken Tunç Çağı çanak çömleğini incelediği doktora tezi sırasında, Samsun Bölgesini de araştırmış ve bu bölgede yapılan kazılarla C.A.Burney'in araştırma sonuçlarını değerlendirmiş⁸.

7) Yukarıda sıralanan gezi, araştırma ve kazılar dışında bölgeyi dolaşan Dr. E. Forrer, Karadeniz kıyılarında höyük tipi yerleşmelerin çok sık olamayacağını, bunların yerine ormanlık bölgeye özgü birbirinden uzak mesafelerde, yamaçlar üzerine kurulmuş ve ahşap malzemenin bol kullanıldığı küçük köy tipi yerleşmelerin yoğun olabileceğini önermiş⁹. Ayrıca, H. Winckler¹⁰, D.G.Hogarth¹¹, H. Genouillac¹² ve S. Przeworski¹³ bölgeden satın alınan eserleri yayınlarına almışlardır.

8) Bölgeyi gezen bir diğer araştırmacı da Dr.J.A.Dangate'tir. Dr. Dangate 1970 yılında yukarı Kızılırmak havzası ve Vezirköprü çevresinde dolaşmış, ayrıca Kolay bucağı yakınındaki Tepecik Tepesi (Har.Yer.No 46) gezmiştir. Bu araştırma sırasında topladığı ayrıca özel bir koleksiyonda gördüğü madeni silah ve aletleri yayınında özellikle belirtmiştir¹⁴. Dr. Dangate, Uluslararası X. Klasik Arkeoloji Kongresinde bu gezi ile ilgili bir bildiri sunmuştur¹⁵.

1971-1977 yılları arasında Prof. Alkım ve heyeti¹⁶ tarafından Samsun il sınırları içinde saptanan ören yerleri, kaya mezarları, mezarlık alanları

⁷ Burney 1956, s. 181-189.

⁸ Ortmann 1963, s. 64.

⁹ Forrer 1927, s. 40-41.

¹⁰ Winckler 1907 s. 8.

¹¹ Hogarth 1920, s. 38.

¹² Genouillac 1926, s. 22.

¹³ Przeworski 1935, s. 390; Przeworski 1936, s. 49.

¹⁴ Dangate 1971, s. 199.

¹⁵ Dangate 1973, s. 19.

¹⁶ 1971-1977 yılları arasında Prof. U. Bahadır Alkım başkanlığında yapılan yüzey araştırmasına katılan heyet üyeleri: 15 Temmuz - 22 Eylül 1971 tarihleri arasında yapılan yüzey araştırmasına; Prof. Refik Duru, Dr. G. Von Driel, Handan Alkım, Sabahattin Ağıl-dağ, Mustafa Eren, Anne Timonier, 14 Temmuz-22 Eylül 1972 tarihleri arasında yapılan yüzey araştırmasına; Prof. Refik Duru, Dr. G. Von Driel, Prof. Ali M. Dinçol, Handan Alkım, Sarpol Başar İzgiz, Sabahattin Ağıl-dağ, Mustafa Eren, Dr. Jak Yakar, Anne Timonier,

ve diğer mimari eserler buldukları ilçelere göre aşağıdaki gibi toplandı. Gezi ve araştırmalar, ilk olarak Bafra - Alaçam arasında kalan yörede başlatılmıştır.

I – ALAÇAM YÖRESİ ARAŞTIRMALARI

Bu yörede yapılan yüzey araştırmaları¹⁷ sırasında 3 höyük, 1 düz yerleşme ile 2 tümülüs saptanmıştır.

a – Höyük ve düz yerleşmeler

Höyük tipi yerleşmeler, Alaçam'ın güneybatısında yer alan Sivri Tepe (ilçe merkezi, Har. Yer. No 2) ile Alaçam'ın doğusunda yer alan Dede Tepe¹⁸ ve (Yenice köyü, Har. Yer. No 4) ilk olarak Burney tarafından saptanan Gökçeboğaz Tepe veya Ali Osman Tepe (Gökçeboğaz köyü, Har. Yer. No 3) dir¹⁹. Alaçam ilçesindeki düz yerleşme ise ilçenin güneydoğusunda yer alan Soğukçam veya Bedeş diye anılan köyün içinde saptanmıştır (Har. Yer. No 5).

Adı geçen bu yerleşme yerlerinden, Sivri Tepe'de Kalkolitik, İlk ve Orta Tunç Çağı ile Demir ve Orta Çağ, Dede Tepe'de İlk ve Orta Tunç Çağı, Gökçeboğaz Tepe'de Kalkolitik, İlk ve Orta Tunç Çağı'na ait çanak-çömlek parçaları toplanmıştır (Res.1).

Alaçam'da saptanan Sivri Tepe ve Gökçeboğaz Tepe yüzeyinde bulunan buluntular;

SİVRİ TEPE

Testi parçası

Bul. No St/71-1, pişmiş toprak, uz. 6.5 cm, gen.7.3 cm, kenarı dışa dönük yuvarlak ağızlı parça, ağzın altından çıkan oval kesitli kulp kırık, üzeri Grekçe damgalı, pembemsi bej hamurlu (Çiz. 1).

Ferruh Bozvar, Türkan Bozvar, 15 Temmuz-21 Eylül 1973 tarihleri arasında yapılan yüzey araştırmasına; Prof. Ali M. Dinçol, Prof. Önder Bilgi, Handan Alkım, Sabahattin Ağıldı, Sarpol Başar İzgiz, Dr. Jak Yakar, Nihat Sümer, Aziz Albek, Atilla Aytemur, 27 Ağustos-30 Ağustos 1975 tarihleri arasında yapılan yüzey araştırmasına; Prof. Ali M. Dinçol, Prof. Önder Bilgi, Dr. Jak Yakar, Nihat Sümer, Mehmet Akif Işın, 17 Temmuz - 7 Ağustos 1977 tarihleri arasında yapılan yüzey araştırmasına; Prof. Önder Bilgi, Handan Alkım, Sarpol Başar İzgiz, Sümer Atasoy, Aslıhan Yener, Zeynep S. Sarı(Kızıltan), Sabri Kızıltan, Gülsün Umurtak, Vuslat Ünal, Cenk Alpak, Gülcan Atasoy katılmıştır.

¹⁷ Alaçam yöresindeki höyük tipi yerleşmeler 1971 yılında, tümülüsler 1972 yılında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır.

¹⁸ Alkım 1972, s. 425-426; Alkım 1973, s. 8.

¹⁹ Burney 1950, s. 182.

Kulp parçası

Bul. No St/71-2, pişmiş toprak, uz. 7 cm, gen. 4.3 cm, oval kesitli, üzeri Grekçe damgalı, pembemsi bej hamurlu (Çiz. 2).

GÖKÇEBOĞAZ TEPE

Ağırşak

Bul. No G/71-1, pişmiş toprak, yük. 2 cm, çap. 3.4 cm, kesik koni biçimli, açık deve tüyü hamurlu, perdahlı (Çiz. 4).

Maşrapa

Bul. No G/71-2, pişmiş toprak, yük. 9.8 cm, ağz. çap. 8 cm, hafif dışa açılan yuvarlak ağızlı, omuza doğru genişleyen kısa boyunlu, basık küresel gövdeli, yuvarlak dipli, boyundan çıkıp omuza bağlanan kulp oval kesitli, omuz üzeri memecikli, grimsi kahve hamurlu, perdahlı, el yapımı (Çiz. 3).

b – Tümülüsler

Tümülüsler, Alaçam'ın kuzeybatısında yer alan Pilav Tepe (Yakıntaş veya Gümenez köyü, Har. Yer. No 1) ile Alaçam'ın güneydoğusunda yer alan Elbis Tepe'dir (Bahşioyma köyü, Har.Yer.No 6).

II – BAFRA YÖRESİ

Bu yörede yapılan yüzey araştırmaları²⁰ sırasında 16 höyük ve düz yerleşme²¹, 10 Roma, Geç Antik Çağ yerleşmesi, 18 tümülüs, 1 mezarlık alanı, 4 kaya mezarı, 1 kale, 2 türbe ve bir hamam kalıntısı saptanmıştır.

a – Höyük ve düz yerleşmeler

Höyük tipi yerleşmeler Bafra'nın güneybatısında yer alan Kelbeş (Kelebeş) Tepe²² (Dedebağ köyü, Har.Yer.No 16), Azay Tepe²³ (Azay köyü,

²⁰ Bafra yöresindeki örenyeri, mezarlık ve diğer anıtlar 1971-1972 ve 1973 yıllarında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmış.

²¹ Bafra yöresinde saptanan 16 höyük ve düz yerleşmeden 3'ü, 18 tümülüsten 2'si, kaya mezarları, kale, hamam kalıntısı ve türbe 1971 yılından önce saptanmış.

²² Alkım 1972, s. 425-426; Alkım 1973, s. 8.

²³ Alkım 1974, s. 24; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1973, s. 63.

Har.Yer.No 8), Tepe Tarla²⁴ (Eldavut köyü, Har.Yer.No 9), Tedigün Tepe²⁵ (Gökçeagaç köyü, Har.Yer.No 7), Elmacık Tepe²⁶ (Tekkeköy, Gavurdere mahallesi, Har.Yer.No 42), Tepecik Tepe²⁷ (Terzili köyü, Har.Yer.No 41), Karaşeyh Tepesi²⁸ (Terzili köyü, Har.Yer.No 40), Evren Uşağı veya Ömer Usta Çiftliği²⁹ (Har.Yer.No 45), Paşaseyh Tepesi³⁰ (Paşaseyh köyü, Har.Yer.No 33) ile Aşağı Tepe³¹ (Derbent köyü, Yukarı mahalle, Har.Yer.No 29), Katırdamı Tepecik Tepedir³² (Paşaseyh köyü, Dereköy mahallesi, Har.Yer.No 34).

Bafra yöresindeki düz yerleşme yeri Kolay bucağı yakınındaki Tepecik yerleşmesidir³³ (Har.Yer.No 46). Bu höyük ve düz yerleşmeler dışında evvelce K.Kökten, N. Özgüç ve T. Özgüç tarafından saptanmış olan Cirlek veya Şirlek Tepe (Kuşçular köyü, Har.Yer.No 12), İkiztepe³⁴ (İkiztepe köyü, Har.Yer.No 15) ve Hacıbaba Tepesi³⁵ (Sivri Tepe, El Davut köyü, Hıdrellez mahallesi, Har.Yer.No 10) ile Bafra'nın güneydoğusunda yer alan Tepecik Tepede de araştırmalar yapılmış.

Bu höyük ve düz yerleşme yerlerinden İkiztepe ve Şirlek Tepe'de Kalolitik, İlk ve Orta Tunç Çağı, Dede Tepe, Tedigün Tepe, Elmacık Tepe, Tepecik Tepe (Har.Yer.No 41), Karaşeyh Tepesi, Paşaseyh Tepesi ile Hacıbaba Tepesinde İlk ve Orta Tunç Çağı, Kelbeş Tepe, Azay Tepe, Tepe Tarla, Katırdamı Tepecik ve Tepecik Tepede de (Har.Yer. No 46) İlk ve Orta Tunç Çağı, Roma ve Geç Roma Çağı, Evrenuşağı veya Ömer Usta Çiftliğinde ise İlk ve Orta Tunç Çağı ile Orta Çağ'a ait çanak çömlek parçaları toplanmıştır. (Res. 2-7).

²⁴ Alkım 1973, s. 63; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

²⁵ Alkım 1973, s. 63; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

²⁶ Alkım 1973, s. 63; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

²⁷ Alkım 1973, s. 63; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

²⁸ Alkım 1973, s. 63; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

²⁹ Alkım 1973, s. 64; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

³⁰ Alkım 1973, s. 64; Alkım 1973, s. 436; Alkım 1974, s. 24.

³¹ Alkım 1975, s. 5.

³² Alkım 1975, s. 5.

³³ Alkım 1973, s. 8.

³⁴ İkiztepe de 1974-1980 yılları arasında Prof. U. Bahadır Alkım Başkanlığında, 1981-1991 yılları arasında Prof. Önder Bilgi Başkanlığında arkeolojik kazılar sürdürülmektedir.

³⁵ K. Kökten, T. Özgüç ve N. Özgüç tarafından Sivri Tepe olarak tesbit edilen höyüğün, Hacıbaba höyüğü olduğu Prof. Alkım tarafından belirtilmiştir (B. Alkım; Belleten XXXVII (1973) s. 436).

b – Roma ve Geç Antik Çağ yerleşme yerleri

Bu çağ yerleşmeleri, Bafra'nın güneydoğusunda yer alan Yakıntaş (Yakıntaş köyü, Har.Yer.No 17), Cırıklar³⁶ (Cırıklar köyü, Har.Yer. No 18), Cevizlik mevki³⁷ (İkizpınar köyü, Har. Yer. No 24), Koca Löp³⁸ (Har.Yer.No 27), Bafra'nın güneyinde yer alan Bakırdere Tepecik (İkizpınar köyü, Bakırdere mahallesi, Har. Yer. No 26), Bafra'nın güneybatısında Derbent (Har. Yer. No 28), Karayelindüzü veya Fındıküzü (Komşupınar köyü, Köleyurdu mahallesi, Har. Yer. No 36), Gavurun Yeri³⁹ (Kanberli köyü, Har. Yer. No 38), Zahna⁴⁰ (Terzili köyü, Zahna mahallesi, Har.Yer.No 43a) ile Yürükler'dir⁴¹ (Ballica köyü, Har. Yer. No 19). Ayrıca Asar Kale'de de (Asar köyü, Har. Yer. No 47) Roma ve Osmanlı dönemleri saptanmış (Res. 8-9).

c – Tümülsler, Kaya mezarları ve mezarlık alanları

Bafra'nın doğusunda yer alan Yürükler⁴² (Yürükler köyü, Har. Yer. No 19), güneybatısında yer alan Tingiller Tepesi (Selemelik köyü, Har.Yer.No 44), Som Tepe (Türkköyü, Har. Yer. No 32), Çandır (Çetirli-pınar ve Çandır köyleri arasında, Har. Yer. No 20), Derbent I ve Derbent II (Derbent köyü, Aşağı Tepe, Har. Yer. No 31-32), Sorgunlu Tepe (Kanberli köyü, Gavurun yeri Har. Yer. No 37), Özübüyük (İlyaslı köyü, Har. Yer. No 39), Zahna (Terzili köyü, Har. Yer. No 43), Külcüler (Burney; Ant. St. VI (1956) s. 92'deki haritaya işlenmiştir), Köfteroğlu (Çetirli pınar köyü, Har. Yer. No 21) ve Tepe mevkiinde (Uluağaç köyü, Har.Yer. No 23) birer, Kıçıkırık mevkiinde⁴³ 4 tümülüs, Bafra'nın güneyinde yer alan İkizpınar köyünün güneybatısında 1 tümülüs (Har.Yer.No 25) saptanmış. Ayrıca Asar köyünün güneybatısında 4 kaya mezarı (Har.Yer. No 48) ile Zahna-Taşlık'da (Har.Yer. No 43a) 1 mezarlık alanı saptanmıştır (Res. 10-14).

d – Diğer mimari eserler

Bafra yöresinde yapılan yüzey araştırmaları sırasında, ayrıca, 2 türbe ile 1 hamam kalıntısı incelenmiş.

³⁶ Alkım 1974, s. 50; Alkım 1974, s. 554; Alkım 1975, s. 6.

³⁷ Alkım 1974, s. 50; Alkım 1974, s. 553; Alkım 1975, s. 6.

³⁸ Alkım 1974, s. 50; Alkım 1974, s. 553; Alkım 1975, s. 6.

³⁹ Alkım 1974, s. 50; Alkım 1974, s. 553; Alkım 1975, s. 5.

⁴⁰ Alkım 1974, s. 50; Alkım 1974, s. 553; Alkım 1975, s. 6.

⁴¹ Alkım 1972, s. 56; Alkım 1973, s. 8; Alkım 1972, s. 426.

⁴² Alkım 1972, s. 56; Alkım 1973, s. 8; Alkım 1972, s. 426.

⁴³ Bu tümülüslerde kaçak kazı yapılmıştır.

Bunlar Bafra'nın batısında yer alan Kümbet Dede⁴⁴ (Hasırlı Köyü, Har. Yer. No 11) türbe ve hamamı ile Bafra'nın kuzeydoğusunda yer alan ve Türbe olarak adlandırılan⁴⁵ (Türbe köyü, Har.Yer. No 13) kalıntılarıdır (Res. 15-16).

Bafra yöresinde saptanan yerleşme yerleri ve tümülüslerin yüzeyinde bulunan buluntular;

İKİZTEPE I

Ağırşaklar

Bul. No İ-I/71-6, pişmiş toprak, yük. 3.8 cm. çap. 7 cm, konik biçimli, düz olan yüzde delik çevresi çukur, açık kırmızı hamurlu, perdahlı (Çiz. 11).

Bul. No İ-I/71-9, pişmiş toprak, yük. 1.6 cm, çap. 3.1 cm, kesik konik biçimli, grimsi bej hamurlu, kırık (Çiz. 8).

Bul. No İ-I/71-12, pişmiş toprak, yük. 1.2 cm, çap. 2.4 cm, uçları kesik çift konik biçimli, açık gri hamurlu, perdahlı (Çiz. 7).

Bul. No İ-I/71-14, pişmiş toprak, yük. 2.5 cm, çap. 4 cm, uçları kesik çifte koni biçimli, açık kırmızı hamurlu, perdahlı, konik yüz ince oluk çizgilerle bezekli, kenarları kırık (Çiz. 9).

Bul. No İ-I/73-2, Müze Env. No 9.22/1973, pişmiş toprak, yük. 2.3 cm, çap. 4.9 cm, kesik koni biçimli, grimsi siyah hamurlu, düz yüz çizgilerle beş bölüme ayrılmış, her bölümün içi düzensiz, daire biçimli baskılarla bezenmiş, kırık (Çiz. 10).

Bul. No İ-I/71-11, kemik, yük. 1.6 cm, çap. 4.1 cm, yarım küre biçimli, düz dipli (Çiz. 12).

Küçük disk

Bul. No İ-I/71-10, pişmiş toprak, kal. 0.7 cm, çap. 3.3 cm, daire biçimli, ortası delik, çanak parçasından yapılmış, uçuk pembe hamurlu, dışı perdahlı, kırık (Çiz. 13).

⁴⁴ Kümbet Dede Türbesi, İsfendiyaroğlu Hızır Bey'e ait, M.S XV. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmiştir. Bkz. Cembeloğlu 1969, s. 43-44.

⁴⁵ Bafra'nın kuzeydoğusunda yer alan ve Türbe köyünde bulunan türbe, Emir Mirza ile ailesine ait ve M.S XIV. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmiştir.

Tezgah ağırlıkları

Bul. No İ-I/73-8, pişmiş toprak, yük. 8.6 cm, çap. 8.4 cm, oval biçimli, düz dipli, yatay daire kesitli, gövde merkezi yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu, bej astarlı (Çiz. 14).

Bul. No İ-I/73-6, Müze Env. No 9.30/1973, pişmiş toprak, yük. 8,7 cm, Çap. 9.4 cm, basık konik biçimli, yatay daire kesitli, düz dipli, sivri uç yatay ip delikli, gri hamurlu (Çiz. 15).

Bul. No İ-I/73-9, Müze Env. No 9.32/1973, pişmiş toprak, yük. 7.9 cm, çap. 6 cm, konik biçimli, düz dipli, yatay daire kesitli, sivri uç delikli, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 16).

Hayvan figürin başı

Bul. No İ-I/71-2, pişmiş toprak, uz. 6.2 cm, gen.5.7 cm kal. 5 cm, boyundan kırık hayvan başı, uzun yüzde gözler ve burun küçük oyuklarla belirtilmiş, ağız hafif açık, kulak çıkıntıları kırık, başın üst kısmında yer alan delik vücudun içine uzanıyor, pembe hamurlu (Çiz. 18).

İnsan figürin başı

Bul. No İ-I/71-3, pişmiş toprak, yük. 3.3 cm, gen 2.2 cm, kal. 1.7 cm, tepesi düz bitirilmiş, oval başlı, yassı kare yüzlü, burun ve kulaklar kabartma, gözler yuvarlak oyuklar, ağız oyuk çizgi halinde belirtilmiş, kulaklar çift delikli, oval kesitli kısa boyundan kırık, uçuk pembe hamurlu (Çiz. 19).

Keski

Bul. No İ-I/71-13, Müze Env. No 4.22/1977, bronz, uz. 20.5 cm, gen. 2.8 cm, dikdörtgen kesitli, dibe doğru daralan ince uzun gövdeli, kesici uç yarım ay şeklinde inceltilmiş (Çiz. 17).

DEDE TEPE

Ağırsaklar

Bul. No Dt/71-1, pişmiş toprak, yük. 2 cm, göv. çap. 3.6 cm, kesik koni biçimli, açık gri hamurlu, perdahlı (Çiz. 5).

Bul. No Dt/71-2, pişmiş toprak, yük. 2.2 cm, çap. 3 cm, uçları kesik, çift konik biçimli, açık kırmızı hamurlu, perdahlı (Çiz. 6).

İKİZTEPE II

Ağırşak

Bul. No İ-II/1973-1, pişmiş toprak, yük. 0.7 cm, çap. 3.7 cm, yassı daire biçimli, oval kesitli, gri siyah hamurlu (Çiz. 21).

Sapan tanesi

Bul. No İ-II/71-1, pişmiş toprak, uz. 5.6 cm, çap. 3 cm, oval biçimli her iki uç sivri bitirilmiş, açık kırmızı hamurlu (Çiz. 23).

Tezgah ağırlıkları

Bul. No İ-II/73-4, Müze Env. No 9.36/1973, pişmiş toprak, yük. 8.6 cm, çap. 7.1 cm, sivri uçlu, konik biçimli, hafif yuvarlak dipli, sivri uç yatay delikli, açık kiremit kırmızısı renkte kaba hamurlu (Çiz. 29) Bul. No İ-II/73-17, Müze Env. No 9.41/1973, pişmiş toprak, yük. 12.1 cm, çap. 8.9 cm, sivri uçlu, konik biçimli, hafif yuvarlak dipli, sivri uç yatay delikli, kiremit kırmızısı kaba hamurlu, beyaz astarlı (Çiz. 28).

Bul. No İ-II/73-5, Müze Env. No 9.29/1973, pişmiş toprak, yük. 8.6 cm, çap. 7.1 cm, konik biçimli, düz dipli, sivri uç yatay delikli, kiremit kırmızısı kaba hamurlu (Çiz. 26).

Bul. No İ-II/73-3, Müze Env. No 9.28/1973, pişmiş toprak, yük. 11 cm, çap. 9.6 cm, konik biçimli, oval kesitli, düz dipli, sivri uç yatay delikli, kiremit kırmızısı kaba hamurlu (Çiz. 25).

Bul. No İ-II/73-12, Müze Env. No 9.35/1973, pişmiş toprak, yük. 8.8 cm, sivri uçlu basık koni biçimli, düz dipli, gövde merkezi yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 27).

Bul. No İ-II/73-22, Müze Env. No 9.43/1973, pişmiş toprak, yük. 8 cm, çap. 6.7 cm, tepesi basık konik biçimli, düz dipli yatay delikli, kızılkahve hamurlu (Çiz. 30).

Minyatür kap

Bul. No İ-II/71-7, pişmiş toprak, yük. 3.6 cm, ağz. çap. 4.5 cm, İlk Tunç Çağı, düz kenarlı, yuvarlak ağızlı, yayvan gövdeli, hafif yuvarlak dip dört ayaklı, açık kırmızı kaba hamurlu, kırık, el yapımı (Çiz. 20).

Kase

Bul. No İ-II/73-21, pişmiş toprak, yük. 10 cm, ağz. çap. 10.8 cm, göv. çap. 11 cm, İlk Tunç Çağı, yuvarlak kenarlı, şişkin silindirik gövdeli, düz dipli, kahve gri kaba hamurlu, dışı hafif perdeli, el yapımı (Çiz. 22).

Kesici alet

Bul. No İ-II/73-16, çakmaktaşı, uz. 7 cm, gen. 2,5 cm, kal. 0,5 cm, uzun ince yaprak biçiminde, üst keskin sırtlı, alt yüz hafif oval (Çiz. 24).

İKİZTEPE GENEL

Tezgah ağırlıkları

Bul. No. İ/73-14, Müze Env. No 9.38/1973, pişmiş toprak, yük. 9.2 cm, çap. 7.6 cm, basık konik biçimli, düz dipli, yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 34).

Bul. No I/73-10, Müze Env. No 9. 33/1973, pişmiş toprak, yük. 9.5 cm, çap. 7.5 cm, basık konik biçimli, düz dipli, sivri uç yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 35).

Bul. No İ/73-18, Müze Env. No 9.42/1974, pişmiş toprak, yük. 6.8 cm, çap. 6.3 cm, basık konik biçimli, düz dipli, sivri uç yatay delikli, kızılkahve hamurlu.

Bul. No İ/73-16, Müze Env. No 9.40/1973, pişmiş toprak, yük. 10.9 cm, çap. 7.7 cm, sivri uçlu, konik biçimli, yuvarlak dipli, sivri uç yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 32).

Bul. No İ/73-11, Müze Env. No 9.34/1973, pişmiş toprak, yük. 10.7 cm, çap. 9.2 cm, sivri uçlu, konik biçimli, düz dipli, yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu, kırık (Çiz. 31).

Bul. No İ/73-13, Müze Env. No 9.37/1973, pişmiş toprak, yük. 11.1 cm, çap. 7.8 cm, konik biçimli, düz dipli, yatay delikli, kiremit kırmızısı hamurlu.

Bul. No İ/73-15, Müze Env. No 9.39/1973, pişmiş toprak, yük. 11.1 cm, çap. 8.1 cm, konik biçimli, hafif yuvarlak dipli, yatay delikli, koyu kırmızı hamurlu (Çiz. 33).

Bul. No İ/73-23, Müze Env. No 9.46/1973, pişmiş toprak, yük. 8.7 cm, çap. 6.9 cm, basık konik biçimli, düz dipli, yatay delikli, kırık, koyu kırmızı hamurlu (Çiz. 36).

Keski

Bul. No İ/71-15, Müze Env. No 4.21/1977, bronz, uz. 16 cm, gen. 1.4 cm, kal. 0, 8 cm, dikdörtgen kesitli, kesici uç yanlara doğru genişletilerek inceltilmiş (Çiz. 37).

İKİZPINAR KÖYÜ

Küçük sütun parçası

Bul. yer. İkizpınar köyü, Tepecik mevki, Bul. No İkizpınar köyü/1973-1, Müze Env. No 9.7/1973, mermer, yük. 12.6 cm, gen. 8.9 cm, çap. 6.7 cm. (Çiz. 38).

TERZİLİ KÖYÜ

Maşraba

Bul. yer. Terzili köyü, Zahna mahallesi, Taşlık mevki, Bul. No Zahna-Taşlık/1973-1, Müze Env. No 1.15/1973 (?), pişmiş toprak, yük. 13.1 cm, çap. 9.4 cm, Geç Roma ?, dışa açılan yuvarlak ağızlı, kısa boyunlu, oval gövdeli, halka dipli, boyundan çıkıp gövdenin üst yarısına bağlanan kulp oval kesitli, boyun birbirine paralel oyuk çizgi bezekli, açık kırmızı hamurlu, kırmızı astarlı, çark yapımı (Çiz. 40).

Şişe

Bul. yer. Zahna mahallesi, Taşlık mevki, Bul. No Z/1973-2, Müze Env. No 9.10/1973, pişmiş toprak, yük. 16 cm, çap. 5.2 cm, dışa dönük yuvarlak ağızlı, silindirik boyunlu, oval gövdeli, düz dipli, çark yapımı, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 39).

Silindirik gövdeli obje

Bul. No Zahna mahallesi/1973-3, Müze Env. No 9.16/1973, pişmiş toprak, uz. 19.3 cm, gen. 11.9 cm, alt ve üst kenarlara doğru hafif genişleyen, silindirik gövdeli, gövde de çapı 1.2 cm olan 4 adet delik mevcut, kiremit kırmızısı hamurlu (Çiz. 41).

III – SAMSUN İL MERKEZİ

Samsun il merkezi sınırları içinde yapılan yüzey araştırmaları⁴⁶ sırasında 10 yerleşme yeri⁴⁷, 8 tümülüs, 1 kaya mezarı ile 1 kale saptanmıştır.

⁴⁶ Samsun il merkezi sınırları içindeki yerleşme yerleri ile mezarlık alanları 1973-1977 yıllarında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır.

⁴⁷ Samsun il merkezi sınırları içinde bulunan 11 yerleşim yerinden 4'ü 1971 yılından önce saptanmıştır.

a – Höyük ve diğer yerleşmeler

Höyük ve diğer yerleşme yerleri, Samsun'un batısında yer alan Dedeüstü Tepesi⁴⁸ (Küplüce köyü, Har. Yer. No 122), Bağ Tepe⁴⁹ (Küplüce köyü Har.Yer. No 123), Gök Tepe⁵⁰ (Ahulu köyü, Har. Yer. No 121), Akalan Kalesi⁵¹ (Çatmaoluk ile Kulacadağ köyleri arasında, Har. Yer. No 120), Samsun'un güneybatısında yer alan Diklim Tepe⁵² (Başalan köyü, Har. Yer. No 134), Samsun'un kuzeybatısında yer alan Kümbet Tepe⁵³ (Alanlı köyü, Har.Yer. No 135), Sazak (Büyükoymaca köyü, Har.Yer.No 138) ile Samsun'un güneydoğusunda yer alan Dünder Tepe veya Öksürük Tepe (Har.Yer. No 128) ve Tekke köy (Tekkeköy, Deliktaş mevki, Har. Yer. No 129) ile Samsun'un doğusunda yer alan Dedeüstü Tepesi (Kamalı köyü, Har. Yer. No 141) ve Samsun şehir merkezinde yer alan Amisos'dır.

Samsun il merkezi sınırları içinde yer alan yerleşme yerlerinden Bağ Tepe, Diklim Tepe, Kümbet Tepe, Akalan, Gök Tepe, Dünder Tepe ve Tekkeköy de İlk ve Orta Tunç Çağı, Akalan, Dedeüstü Tepesi ve Gök Tepe de Demir Çağı, Amisos da Yunan Koloni Çağı, Hellenistik, Roma ve Geç Antik Çağı, Sazak da Hellenistik çağı Dedeüstü Tepesinde (Har.Yer. No 141) de Hellenistik, Roma ve Geç Antik çağı, Kümbet Tepede Hellenistik ve Türk - İslâm Devirlerine ait çanak çömlek parçaları toplanmış (Res. 17-21).

b – Tümülüsler

Samsun'un batısında yer alan Karanlık Tepe (Küplüce köyü, Har. Yer. No 124), Büyükoymaca (Büyükoymaca köyü, Har. Yer. No 137), Çobanlı (Çobanlı köyü, Har. Yer. No 139), güneybatısında yer alan Çatalçam (Çatalçam köyü, Har. Yer. No 136) ile Samsun Bafra yolu üzerinde 1 tümülüs saptanmış.

Samsun (Amisos) da bulunan buluntular

Şişeler

Bul. No A/1973-1, Müze Env. No 9.15/1973, pişmiş toprak, yük. 11 cm, çap. 4,3 cm, silindirik boyunlu, oval gövdeli, uzun silindirik düz dipli, devetüyü renginde hamurlu, kırık (Çiz. 52).

⁴⁸ Alkım 1974, s. 52; Alkım 1974, s. 556; Alkım 1975, s. 7.

⁴⁹ Alkım 1974, s. 556.

⁵⁰ Alkım 1974, s. 52; Alkım 1974, s. 556; Alkım 1975, s. 7.

⁵¹ Alkım 1973, s. 65; Alkım 1973, s. 438; Alkım 1974, s. 25.

⁵² Alkım 1978, s. 27; Alkım 1978, s. 546.

⁵³ Alkım 1978, s. 27; Alkım 1978, s. 546; Alkım 1981, s. 9.

Bul. No A/1973-2, Müze Env. No 9.16/1973, pişmiş toprak, yük. 14 cm, çap.4.6 cm, uzun silindirik boyunlu, oval gövdeli, uzun silindirik düz dipli, koyu devetüyü renkte hamurlu, kırık.

Bul. No A/1973-3, Müze Env. No 9.17/1973, pişmiş toprak, yük. 13.5 cm, çap. 4.3 cm, silindirik boyunlu, oval gövdeli, uzun silindirik düz dipli, koyu devetüyü hamurlu, kırık (Çiz. 53).

Bul. No A/1973-4, Müze Env. No 9.18/1973, pişmiş toprak, yük. 10.2 cm, çap. 4.2 cm, oval gövdeli, uzun silindirik yer yer boğumlu kaide düz dipli, koyu devetüyü hamurlu, kırık (Çiz. 54).

Küçük testi

Bul. No Samsun Bölgesi/1973, Müze Env. No 9.14/1973, pişmiş toprak, yük. 14 cm, çap. 10.9 cm, kademeli olarak dışa açılan ağızlı, silindirik boyunlu, basık küresel gövdeli, hafif yuvarlak dipli, şerit kulplu, boynun gövdeyle birleştiği yer birbirine paralel oyuk bant bezekli, açık kırmızı hamurlu ve astarlı (Çiz. 51).

IV – ÇARŞAMBA YÖRESİ

Çarşamba yöresinde yapılan yüzey araştırmaları⁵⁴ sırasında 3 yerleşme yeri saptanmıştır.

a – Höyükler

Höyük tipi yerleşmeler, Çarşamba'nın güneyinde yer alan Tepecik⁵⁵ (Beyyenice köyü, Har.Yer. No 131), Kilise Tepe⁵⁶ (Beyyenice köyü, Har. Yer. No 132), Tünbü Tepedir⁵⁷ (Engel köyü, Derelik mahallesi, Har. Yer. No 133) (Res. 22).

Çarşamba yöresindeki Tepecik, Kilise Tepe ve Tünbü Tepe yüzeyinde İlk Tunç Çağına ait çanak çömlek toplanmıştır.

⁵⁴ Çarşamba yöresindeki yerleşmeler 1975 yılında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır.

⁵⁵ Alkım 1976, s. 719; Alkım 1976, s. 44.

⁵⁶ Alkım 1976, s. 719; Alkım 1976, s. 44.

⁵⁷ Alkım 1976, s. 719; Alkım 1976, s. 44.

V – VEZİRKÖPRÜ YÖRESİ

Vezirköprü yöresinde yapılan yüzey araştırmaları⁵⁸ sırasında 6 höyük ve düz yerleşme, 5 Roma, Geç Antik yerleşmesi, 12 tümülüs, 2 kaya mezarı saptanmış.

a – Höyük ve düz yerleşmeler

Höyük tipi yerleşmeler, Vezirköprü'nün kuzeybatısında yer alan Doğan Tepe⁵⁹ (Aşağı Narlı köyü, Har.Yer. No 54), Kurudere⁶⁰ (Habib Faki köyü, Har. Yer. No 55), Yağınözü-Çakmak⁶¹ (Yağınözü köyü, Har.Yer. No 57), Çörlen Tepe⁶² (Oymağaç köyü, Har.Yer.No 60), Höyük Tepe veya Oymağaç Tepe⁶³ (Oymağaç köyü, Har. Yer. No 59) ile Vezirköprü'nün güneydoğusunda yer alan Kel Tepedir⁶⁴ (Doyran köyü, Har. Yer. No 64, Res. 23-24). Vezirköprü yöresindeki bu höyük ve düz yerleşme yerlerinden Höyük Tepe ve Dede Tepe'de İlk ve Orta Tunç Çağı ile Demir Çağı, Doğan Tepe'de İlk ve Orta Tunç Çağı, Kurudere, Yağınözü-Çakmak ve Çörlen Tepe'de ise ilk İlk Tunç Çağı çanak çömleği toplanmış.

Höyük Tepe yüzeyinde bulunan eser

Keski

Bul. No Oymağaç/1973-1, Müze Env. No 9.12/1973, Bronz, uz. 7 cm, gen. 1,8 cm kal. 0.3 cm dikdörtgen kesitli, kesici uç yuvarlak ve inceltmiş, kırık (Çiz. 42).

b – Roma, Geç Antik Çağ yerleşmeleri

Vezirköprü'nün kuzeybatısında yer alan Çöge köyü okulu önündeki yerleşme⁶⁵ (Har. Yer. No 51), Ada Tepe⁶⁶ (Ada Tepe köyü, Har. Yer.

⁵⁸ Vezirköprü yöresindeki yerleşme yerleri ile tümülüs ve kaya mezarları 1972-1973 yıllarında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmıştır.

⁵⁹ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁶⁰ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁶¹ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁶² Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974, s. 25.

⁶³ Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974 s. 25; Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁶⁴ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁶⁵ Alkım 1974, s. 25.

⁶⁶ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

No 130), Vezirköprü'nün güneydoğusunda yer alan Kızılcaören köyü, Har. Yer. No 65) ile Köprübaşı'nın kuzeydoğusunda yer alan Örenyeri⁶⁷ (Güder ve Boğazkoru köyleri, Har. Yer. No 67) ve Köprübaşı'nın kuzeybatısında yer alan yerleşme (Tepeören köyü, Har. Yer. No 66) Vezirköprü yöresinde saptanan Roma, Geç Antik Çağ yerleşme yerleridir.

c – Tümülüsler ve kaya mezarları

Vezirköprü'nün kuzeybatısında yer alan Yağbasan köyü, Çaltıcak mahallesinde 3 tümülüs (Har.Yer. No 52) ile Çeltek köyünün güneybatısında 2 tümülüs⁶⁸ (Har. Yer. No 53), Aşağı Narlı köyünde saptanan Doğan Tepenin güneydoğusunda 1 tümülüs (Har.Yer. No 56), Avadan köyünün güney ve güneybatısında 2 tümülüs (Har.Yer. No 58) Vezirköprü'nün kuzeydoğusunda yer alan Çal köy (Har. Yer. No 61) ile doğusunda yer alan Yukarı Çal köy (Har.Yer. No 62), Kületek (Kületek köyü, Har.Yer. No 63) ve Köprübaşı'nın kuzeydoğusunda yer alan Maltepe (Boğazkoru köyü, Har.Yer. No 68) tümülüsleri saptanmıştır. Ayrıca Durağan'ın doğusunda, Gökırmak ile Kızılırmağın birleştiği yerin güneyinde Beybükü (Har.Yer. No 49) ve Durağan köyündeki Terelik (Kemerbahçe köyü, Har. Yer. No 57) kaya mezarları saptanmış⁶⁹.

VI – HAVZA YÖRESİ

Havza yöresinde yapılan yüzey araştırmaları⁷⁰ sırasında 17 höyük ve düz yerleşme⁷¹, 6 Roma, Geç Antik Çağ yerleşmesi, 7 tümülüs, 1 kaya mezarı, 1 mezarlık alanı, 1 Antik kaplıca kalıntısı saptanmış.

a – Höyük ve düz yerleşmeler

Höyük tipi yerleşmeler, Havza'nın kuzeybatısında yer alan Çam Tepe⁷² (İmircik köyü, Har. Yer. No 73), Bacas Tepe⁷³ (Yazıkışla köyü, Har. Yer. No 74), Çakıralan bucağının kuzeydoğusunda yer alan Tepecik veya

⁶⁷ Alkım 1974, s. 51; Alkım 1974, s. 554; Alkım 1975, s.6.

⁶⁸ Alkım 1973, s. 65; Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974, s. 25.

⁶⁹ Alkım 1973, s. 65; Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974, s. 25.

⁷⁰ Havza yöresindeki yerleşme yerleri, mezarlık alanı ve diğer kalıntılar 1972-1973 yıllarında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmış.

⁷¹ Havza yöresinde saptanan 17 yerleşme yerinden 2'si ile 1 tümülüs 1971 yılından önce saptanmış.

⁷² Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁷³ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

Belalan Tepe⁷⁴ (Erikbelen köyü, Har.Yer.No 85), Höyük Tepe veya Şeyh Safi Tepesi⁷⁵, Havza'nın kuzeydoğusunda yer alan Çeş Tepe⁷⁶ (Kuşkonağı köyü, Har. Yer. No 77), Cevizbaşı Tepesi⁷⁷ (Ilıca köyü, Har. Yer. No 78), Ören Tepe⁷⁸ (Ilıca köyü, Har.Yer. No 79), Garco Tepe veya Yusufun Tepesi⁷⁹ (Ilıca köyü, Har.Yer. No 80), Kayalı Tepe⁸⁰ (Ilıca köyü, Har.Yer.No 81), Patlanguç Tepe⁸¹ (Demiryurt köyü, Har.Yer. No 84), Dökme Tepe I⁸² (Çamyatağı veya Lerdüğe köyü, Har.Yer. No 86), Hakim Tepe I⁸³ (Karamеше köyü, Har. Yer. No 88), Hakim Tepe II⁸⁴ (Bekdeğın köyü, Har.Yer. No 89), Cin Tepe II⁸⁵ (Güvercinlik köyü, Har. Yer. No 91), Taşkaracaören Tepe⁸⁶ (Taşkaracaören köyü, Har.Yer. No 32) ve Cin Tepe I (Bekdeğın köyü, Har.Yer. No 95) ile Havza'nın doğusunda yer alan Manevra Tepe⁸⁷ (Tuzla köyü, Har. Yer. No 97) dir (Res. 25-30). Havza yöresinde saptanan bu yerleşme yerlerinden Çeş Tepe, Patlanguç Tepe, Dökme Tepe I, Hakim Tepe I, Taşkaracaören Tepe, Cin Tepe I, Şeyh Safi Tepesinde İlk ve Orta Tunç Çağı, Demir Çağı, Roma ve Geç Roma Çağı, Ören Tepe, Garco Tepe, Kayalı Tepe, Bacas Tepe, Çam Tepe, ve Tepecik'de İlk Tunç, Demir ve Geç Roma Çağı ile Cevizbaşı Tepesi, Tepecik (Har.Yer.No 85), Cin Tepe II ve Manevra Tepe'de İlk Tunç Çağına ait çanak çömlek parçaları toplanmıştır.

b – Roma ve Geç Antik Çağ yerleşme yerleri

Bu çağ yerleşmeleri, Köprübaşı'nın kuzeydoğusunda yer alan Kayabaşı veya Tahna (Kayabaşı köyü, Har.Yer. No 70), Süleyman mevkii

⁷⁴ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁷⁵ Kökten-Özgüç 1945, s. 395; Özgüç 1948, s. 418.

⁷⁶ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁷⁷ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁷⁸ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁷⁹ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 50; Alkım 1975, s. 6.

⁸⁰ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 50; Alkım 1975, s. 6.

⁸¹ Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁸² Alkım 1973, s. 64; Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974, s. 25.

Bu höyük üzerinde bir tümülüs saptanmış.

⁸³ Alkım 1973, s. 64; Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974, s. 24.

Bu höyük üzerinde bir tümülüs saptanmış.

⁸⁴ Alkım 1973, s. 436; Alkım 1973, s. 64; Alkım 1974, s. 24.

⁸⁵ Alkım 1973, s. 437; Alkım 1973, s. 64; Alkım 1974, s. 25.

⁸⁶ Alkım 1973, s. 437; Alkım 1973, s. 64; Alkım 1974, s. 24.

⁸⁷ Alkım 1973, s. 436; Alkım 1973, s. 64; Alkım 1974, s. 24.

(Har.Yer.No 72), Havza'nın batısında yer alan Anıt Tepe (Har.Yer. No 76), Havza'nın kuzeydoğusunda yer alan Sivrikise (Sivrikise köyü, Har.Yer. No 83), Kavak - Havza yolunun kuzeyinde yer alan Çakıllar arası mevkii (Toptepe köyü, Har.Yer.No 94) ile Taşkaracaören Tepedir (Taşkaracaören köyü, Har.Yer.No 92).

c – Tümülüsler

Havza'nın kuzeydoğusunda yer alan Taşkaracaören köyünün güneydoğusunda 2 tümülüs (Har.Yer. No 93), Kaletepe (Bekdiğin köyü, Har. Yer. No 96), Dökme tepe I ve Dökme Tepe II (Çamyatağı veya Lerdüğe köyü, Har.Yer. No 80-87) tümülüsleri⁸⁸ ile Hakim Tepe I (Har. Yer. No 88) ve Manevra Tepe (Har.Yer.No 97) yerleşmeleri yanında ve üstünde yer alan tümülüslerle Köprübaşı'nın kuzeydoğusunda yer alan Kayabaşı (Kayabaşı köyü, Har. Yer. No 69) tümülüsü ile Güvercinlik köyü (Har. Yer. No 90) kuzeydoğusunda 1 kaya mezarı saptanmış.

d – Diğer mimari eserler

Havza yöresinde saptanan yerleşme yerleri, tümülüsler ve mezarlık alanları dışında, Köprübaşı'nın Kuzeydoğusunda yer alan, İstavroz çayı üzerindeki Kurt Köprüsü⁸⁹ (Kayabaşı köyü, köyaltı mevkii, Har.Yer. No 71) ile Havza'nın kuzeybatısında yer alan antik kaplıca kalıntısı incelenmiş.

VII – LADİK YÖRESİ

Ladik yöresinde yapılan yüzey araştırmaları⁹⁰ sırasında 8 höyük,⁹¹ 1 düz yerleşme, 2 tümülüs, 4 kaya mezarı saptanmış.

a – Höyük ve düz yerleşmeler

Bu yerleşmeler, Ladik'in kuzeybatısında yer alan Dedealtı Tepesi⁹² (Başlamış köyü, Har. Yer. No 99), Kale Tepe⁹³ (Karaabdal köyü,

⁸⁸ Alkım 1973, s. 64; Alkım 1973, s. 437; Alkım 1974, s. 25.

⁸⁹ Bu köprü F. Cumont - E Cumont tarafından da görülmüştür. (*Voyage d'exploration archeologique dans le Pont etc.* cilt II, Bruxelles 1906, s. 128-129), Alkım 1974, s. 554; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁹⁰ Ladik yöresindeki yerleşme yerleri ve tümülüsler 1973 yılında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmış.

⁹¹ Ladik yöresinde saptanan 8 höyükden 1'i 1971 yılından önce saptanmıştır.

⁹² Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s.6.

⁹³ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 7.

Har.Yer. No 107), İnkaya⁹⁴(Başlamış köyünde bulunan kaya mezarları önünde, Har.Yer.No 98), Ladik'in güneydoğusunda yer alan Tombul Tepe⁹⁵ (Hamit köyü, Har.Yer. no 104), Kilise Tepe⁹⁶ (Cüce köyü, Har.Yer. No 106) ile Ladik'in doğusunda yer alan Kümbet tepe⁹⁷ (Büyükkızıoğlu köyü, Har. Yer. No 102), Devşerkaya Tepesi⁹⁸ (Aşağı Gölyazı köyü, Har. Yer. No 103) ve Köyiçi Tepesi⁹⁹ dır (Mahmuzoğlu köyü, Har.Yer. No 105). Ayrıca Salur köyünün güneybatısında yer alan Tersakan deresinin kuzeyindeki Salur veya Yük Tepe¹⁰⁰ (Har. Yer. No 101) araştırılmıştır (Res. 31).

Sözü edilen bu yerleşme yerlerinden, İnkaya düz yerleşmesinden İlk Tunç Çağı, Dedealtı Tepesi ve Tonbul Tepe'de İlk ve Orta Tunç Çağı, Kale Tepe ve Kümbet Tepe'de İlk ve Orta Tunç Çağı ile Demir Çağı, Kilise Tepe, Devşerkaya Tepesi, Köyiçi Tepesi ve Yük Tepe'de İlk ve Orta Tunç ile Demir Çağı, Hellenistik, Roma ve Geç Antik Çağa ait çanak çömlek parçaları toplanmıştır.

Ladik'de saptanan Kaletepe yüzeyinde bulunan buluntular

Perdah taşları

Bul. No Kale/1973-2, Müze Env. No 9.4/1973, taş, yük. 5 cm, gen. 4-7 cm, kal. 4-5 cm, köşeleri yuvarlak küp biçimli (Çiz. 49).

Bul. No Kale/ 1973-3, Müze Env. No 9.5/1973, taş, basık küre biçimli (Çiz. 50).

b – Tümülüsler

Tümülüsler, Ladik'in kuzeydoğusunda yer alan Dökme Tepe (Alayurt köyü, Dedealtı Tepesinin güneydoğusunda, Har.Yer. No 100) ile Ladik'in güneydoğusunda yer alan Hamit köyün batısında kalan Tonbul Tepe höyüğü üzerindeki Tonbul Tepe dir (Har. Yer. No 104). Ayrıca, Ladik'in kuzeybatısında, Başlamış köyünün batısında İnkaya düz yerleşmesi yanında 4 kaya mezarı (Har. Yer. No 98) saptanmıştır.

⁹⁴ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

⁹⁵ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁹⁶ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁹⁷ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

⁹⁸ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 51; Alkım 1975, s. 6.

⁹⁹ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁰ Kökten-Özgüç 1945, s. 395; Özgüç 1948, s. 418.

VIII – KAVAK YÖRESİ

Kavak yöresinde yapılan yüzey araştırmaları¹⁰¹ sırasında 8 höyük, 3 Roma, Geç Antik Çağ yerleşmesi, 2 tümülüs, 1 mezarlık alanı, 1 kaya mezarı saptanmış.

a – Höyükler

Bu yerleşme yerleri, Kavak'ın güneydoğusunda yer alan Dingilkalecik Tepe (Orta köy, Har. Yer. No 108), Hacıibaba Tepesi¹⁰² (Tatarmuslu köyü, Har. Yer. No 109), Danabasan Tepesi¹⁰³ (Büyükçukur köyü, Har. Yer. No 111). Kavak'ın güneybatısında yer alan Ay Tepe¹⁰⁴ (Kuzalan köyü, Har.Yer. No 110), Kavak'ın kuzeydoğusunda yer alan Kaleyeri Tepesi¹⁰⁵ (Har.Yer. No 115), Tepesidelik Tepe¹⁰⁶ (Susuz köyü, Har. Yer. No 117), Kale Tepe¹⁰⁷ (Karacaaslan köyü, Har. Yer. No 118) ile Kavak'ın kuzeyinde yer alan Güney Tepe¹⁰⁸ dir (Yeralan köyü, Har. Yer. No 119). Ayrıca, Kavak'ın batısında yer alan ve Von der Osten tarafından ilk defa saptanan Kaledoruğu Tepesi¹⁰⁹ (Har.Yer.No 113) de araştırılmıştır (Res. 32-33).

Kavak yöresinde saptanan bu yerleşme yerlerinden, Kale Tepe ve Güney Tepe'de İlk Tunç Çağı, Dingilkalecik Tepe ve Danabasan Tepesinde İlk ve Orta Tunç Çağı, Hacıibaba Tepesi, Ay Tepe ve Kaledoruğu Tepesinde İlk ve Orta Tunç, Demir, Hellenistik, Roma ve Orta Çağ, Tepesidelik Tepe'de ise Demir Çağına ait çanak çömlek parçaları toplanmış. Kavak, Dingilkalecik ve Güney Tepe yüzeyinde bulunan buluntular;

DİNGİLKALECİK TEPE

Küçük balta

Bul. No Din/1973-2, Müze Env. No 9.8/1973, taş, uz. 5. 1 cm, gen. 3.2 cm, kal. 1.4 cm, oval kesitli, üçgen biçimli, kesici uç inceltilmiş, kırık (Çiz. 43).

¹⁰¹ Kavak yöresindeki yerleşme yerleri ve tümülüsler 1971-1973 yılında yapılan yüzey araştırmaları sırasında saptanmış.

¹⁰² Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰³ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁴ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁵ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁶ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁷ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁸ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

¹⁰⁹ Von der Osten, OIA. V s. 28-29.

GÜNEY TEPE

Küçük testi

Bul. No Güneytepe/1973-5, Müze Env. No 9.13/1973, pişmiş toprak, yük. 11.3 cm, çap 9.5 cm, yuvarlak ağızlı, silindirik boyunlu, omurgalı, şişkin gövdeli, halka dipli, şerit kulplu, çark yapımı, pembe hamurlu, kırmızı astarlı (Çiz. 46).

Ağırşaklar

Bul. No Güneytepe/1973-1, Müze Env. No 9.23/1973, pişmiş toprak, yük. 3-9 cm, çap 7 cm, oval kesitli, kahverengi hamurlu (Çiz. 45) Bul. No Güneytepe/1973-4, Müze Env. No 9-26/1973, pişmiş toprak, yük. 4-3 cm, çap 7-5 cm, daire biçimli, oval kesitli, kızılkahve hamurlu (Çiz. 44).

Tezgah ağırlığı

Bul. No Güneytepe/1973-2, Müze Env. No 9.24/1973, pişmiş toprak, yük. 6.6 cm, gen. 4.3 cm, dikdörtgen prizması şeklinde, düz dipli, sivri uç yatay ip delikli, koyu kırmızı hamurlu (Çiz. 47).

Perdah taşı

Bul. No Güneytepe/1973-3, taş, uz. 8.7 cm, gen. 5.7 cm, kal. 2.5 cm, kenarları yuvarlatılmış dikdörtgen biçimli, yassı (Çiz. 48).

b – Roma ve Geç Antik Çağ yerleşme yerleri

Bu çağ yerleşmeleri Kavak'ın kuzeybatısında yer alan Asar Kale¹¹⁰ (Beyköy, Har. Yer. No 114) ile Kavak'ın kuzeyinde yer alan Çamlık¹¹¹ (Çamlık köyü, Har. Yer. No 116) ile Kavak'ın kuzeyinde yer alan Güney Tepe'dir¹¹² (Yeralan köyü, Yanbolu mahallesi, Har. Yer. No 119).

c – Tümülüsler

Tümülüsler, Kavak'ın batısında yer alan Tepecik (Tepecik köyü, Har. Yer. No 112) ile Kavak'ın kuzeydoğusunda yer alan Tepesidelik Tepe yerleşmesi üzerindeki Tepesidelik Tepedir (Susuz köyü, Har. Yer. No 117). Ayrıca, Kavak'ın kuzeyinde yer alan Güney Tepe yerleşmesi üzerinde 1 mezarlık alanı saptanmış.

¹¹⁰ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s.7.

¹¹¹ Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s.7.

¹¹² Alkım 1974, s. 555; Alkım 1974, s. 52; Alkım 1975, s. 7.

Samsun Bölgesinde 1971-1973 yılları arasında ve 1974'de başlatılan İkiztepe kazısıyla birlikte 1975-1977 yıllarında da geliştirilmiş olan Samsun Bölgesi YüzeY Araştırmaları sırasında, toplam 57 höyük, 6 düz, 1 Hellenistik Çağ yerleşmesi, 24 Roma, Geç Antik Çağ yerleşmesi¹¹³, 1 kale, 48 tümülüs, 5 kaya mezarı, 3 mezarlık alanı, 1 kilise, 1 hamam kalıntısı, 1 köprü ile 1 cami¹¹⁴ incelenmiş. Ayrıca 3 adet yazıt bulunmuş.

Samsun Bölgesinde yapılan yüzeY araştırmaları sırasında saptanan çeşitli yerleşme yerleri yüzeyinde toplanan çanak-çömlek ve diğer buluntuların incelenmesi sonucunda; Alaçam'da Sivri Tepe'de Bafra ovasında İkiztepe, Şirlek Tepe ve daha bir kaç yerleşme yerinde Kalkolitik Çağ, yine Alaçam da 2, Bafra da 17, Çarşamba da 3, Havza da 17, Ladik de 10 ve Kavak ta 8 yerleşme yerinin hemen hemen tümünde, Samsun da 8, Vezirköprü de 6 yerleşme yerinde kısmen İlk Tunç Çağı saptanmış. Özellikle Havza yöresinde Şeyh Safi Tepesi, Garco Tepe ve Patlanguç Tepe ile Taşkaracaören Tepe, Ladik yöresinde Yük Tepe, Devşerkaya Tepesi ve Kale Tepe, Kavak ta Hacıibaba Tepesi, Kaledoruğu ve Kale Tepe önemli birer İlk Tunç merkezleri olabilir. Samsun Bölgesinde Orta Tunç Çağı Bafra'da 19, Vezirköprü de 3, Havza'da 8, Ladik'te 7, Kavak'ta 8 ve Samsun'da 4 yerleşme yerinde yoğunluk göstermiş. Özellikle Bafra'nın batı, güneybatı ve güneyinde kısmen Kızılırmak havzasında ve onun batısında bu çağ yerleşmelerinin yoğun olduğu, ayrıca Paşaseyh ve Hacıibaba höyüklerinin Orta Tunç Çağının önemli yerleşme yerlerinden olabileceği saptanmış. Vezirköprü yöresinde bir yandan Vezirköprü-Alaçam, bir yandan Vezirköprü-Bafra yöresi arasında İç Anadolu'yu Karadeniz kıyılarına bağlayan yol üzerinde bulunan Höyük Tepe ve Oymaağaç da Orta Tunç Çağının önemli merkezlerinden biri olabilir.

Samsun Bölgesindeki Demir Çağı yerleşmeleri, Vezirköprü ve Bafra Ovası dışında; Havza ve Kavak üzerinden Samsuna ulaşan ve günümüzde de ulaşım yolu olarak kullanılan yolun her iki yakasındaki İlk ve Orta Tunç Çağı yerleşim yerlerini izlemektedir. Özellikle Havza'nın kuzeybatısında yer alan Şeyhsafi, İmircik, Kuşkonağı köyleri ile kuzeydeki Ilıca, Çamyatağı ve Belalan köyleri çevresinde ve Ladik yöresindeki yerleşmelerin tümünde izlenmiştir.

¹¹³ Roma, Geç Antik Çağ yerleşme yerlerinin bir kısmında Yunan Koloni Çağı, Hellenistik Çağ ile Bizans Çağı kalıntıları da saptanmış.

¹¹⁴ Çarşamba, Gökçeli camii, Danışman 1986, s. 135-144.

Samsun Bölgesindeki Roma, Geç Antik Çağ yerleşmeleri ise Bafra yöresinde Kolay, Komşupınar, Kamber, Boğazkaya, İkizpınar ve Cırıklar da Havza da Şeyhsafi, İmircik, Kuşkonacı, Ilıca, Demiryurt çevresindeki yerleşmelerde ve Havza-Kavak arasındaki yol güzergahında bulunan yerleşme yerlerinde yoğunluk göstermiş. Ayrıca, Vezirköprü-Havza arasında, Köprübaşı çevresinde Roma ve Geç Roma yerleşmeleri saptanmış.

Karadeniz Bölgesinin bu orta kesiminin, tarihi coğrafyasını, kültürel sürekliliğini ve bu kültürün gerek İç Anadolu ile ve gerek başka kültürlerle olan ilişki derecesini saptamak amacıyla başlatılan bu araştırmaların ilk sonuçlarına göre, Samsun Bölgesi gerek İlk ve Orta Tunç Çağında, gerek Demir Çağında yoğun yerleşmelerin varlığını göstermiş ve bu bölgenin İç Anadolu ile yalnız İlk Tunç Çağında değil aynı zamanda Orta Tunç Çağında da ilişkilerin devam ettiği, İç Anadolu'yu Samsun kıyılarına bağlayan anayolun Kavak ilçesinden itibaren, bugünde kullanılan ulaşım yolunun geçtiği vadiyi takip ettiği ve bu vadinin her iki tarafında belli mesafelerde saptanan yerleşme yerleri yüzeyinde toplanan malzeme ile kanıtlanmış. Ayrıca, İlk ve Orta Tunç ile Demir Çağında Samsun Bölgesindeki ikinci bir ulaşım yolunun da Havza, Ilıca, Demiryurt, Çakıralan ve Kapıkaya üzerinden Kızılırmak vadisini izleyerek Bafra'ya ulaştığı bu yol üzerinde saptanan yerleşme yerlerinden izlenmiştir.

Rahmetli Prof. Dr. U. Bahadır Alkım'ın başkanlığında yürütülen yüzey araştırmaları sonucunda Samsun Bölgesinde saptanan ve bir kısmı kendisi tarafından sağlığında yayınlanan ören yerlerini bu çalışmada bir araya toplayarak yayınlamama ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde lisansüstü çalışması olarak hazırlamakta olduğum Samsun Bölgesi İlk Tunç Çağı Keramiği adlı doktora tezinde kullanmama olanak sağlayan Prof. Dr. Refik Duru ile Prof. Dr. Ali Dinçol'a ve doktora tez yöneticim Prof. Dr. Önder Bilgi'ye teşekkür ederim.

KISALTMALAR

- Ant. St. : Anatolian Studies. Journal of the British Institute of Archaeology at Ankara, London.
- AJA : American Journal of Archaeology, Baltimore.
- Ar. O. : Archiv Orientalni, Journal of the Czechoslovak Oriental Institute, Prague.
- Belleten : Türk Tarih Kurumu Belleten, Ankara.
- TAD : Türk Arkeoloji Dergisi, Ankara.
- OIP : Oriental Institute Publications, Chicago.
- MVAG : Mitteilungen der Vorderasiatischen Gesellschaft, Berlin.
- MDOG : Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft, Berlin.

BİBLİYOGRAFYA

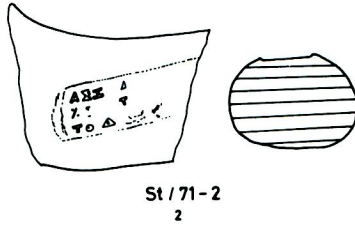
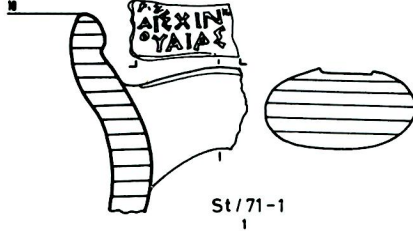
- AKOK, M. 1948 : "Samsun İli Havza İlçesinin Lerdüğe Köyünde Bulunan Tümülüsler", *Belleten XII* : 835-853
- ALKIM, B. 1972 a : "Samsun Province", *Ant. St. XXII* : 56
- 1972 b : "İslahiye ve Samsun Bölgesinde 1971 Çalışmaları", *Belleten XXXVI* : 422-426
- 1973 a : "II. Samsun Province", *Ant. St. XXIII* : 63-65
- 1973 b : "İslahiye ve Samsun Bölgesinde 1972 Dönemi Çalışmaları", *Belleten XXXVII* : 435-438
- 1974 a : "Samsun Region 1973", *Ant. St. XXIV* : 50-53
- 1974 b : "Samsun Bölgesi 1973 Çalışmaları", *Belleten XXVIII* : 553-556
- 1974 c : "Tilmen Höyük ve Samsun Bölgesi Çalışmaları (1971)", *TAD XX-2* : 5-16
- 1974 d : "Tilmen Höyük Kazısı ve Samsun Bölgesi Araştırmaları 1972", *TAD XXI-2* : 23-30
- 1975 a : "İkiztepe, 1974", *Ant. St. XXV* : 27-30
- 1975 b : "İkiztepe Kazısı 1974 Dönemi Çalışmaları", *Belleten XXXIX* : 565-567
- 1975 c : "Samsun Bölgesi Çalışmaları (1973)", *TAD XXII-1* : 5-12

- 1976 a : "İkiztepe and Samsun Survey", *Ant. St. XXVI* : 42-44
- 1976 b : "1975 Samsun Bölgesi Araştırmaları ve İkinci Dönem İkiztepe Kazısı", *Bellelen XL* : 717-719
- 1977 a : "1976 yılı İkiztepe Kazısı", *Bellelen XLI* : 624-627
- 1977 b : "İkiztepe, 1976", *Ant. St. XXVII* : 41-44
- 1978 a : "İkiztepe and Samsun Region 1977", *Ant. St. XXVIII* : 23-27
- 1978 b : "1977 Dönemi İkiztepe Kazısı ve Samsun Bölgesi Araştırmaları", *Bellelen XLII* : 542-547
- 1979 a : "İkiztepe Fifth Season 1978", *Ant. St. XXIX* : 200-202
- 1979 b : "İkiztepe Kazısı 1978 Çalışmaları", *Bellelen XLIII* : 890-892
- 1979 c : "İkiztepe Kazısı İlk Sonuçları", *VIII. Türk Tarih Kongresi I*, Ankara : 151-157
- 1980 a : "İkiztepe Kazısı 1979 Çalışmaları", *Bellelen XLIV* : 621-623
- 1980 b : "İkiztepe, 1980", *Ant. St. XXXI* : 188-191
- 1980 c : "Üçüncü Dönem İkiztepe Kazısı (1976)", *TAD XXV-1* : 1-14
- 1981 a : "1979 Dönemi İkiztepe Kazıları", *II. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Ankara : 151-157
- 1981 b : "İkiztepe Kazısı 1980 Çalışmaları", *Bellelen XLV* : 379-382
- 1981 c : "1980 Dönemi İkiztepe Kazısı", *III. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara : 25-29
- 1982 : "İkiztepe Kazısı ve Samsun Bölgesi Araştırmaları (1977)", *TAD XXV-2* : 3-9
- 1983 : "Einige Charakteristische Metallfunde von İkiztepe", *Beiträge zur Altertumskunde Kleinasiens Festschrift für Kurt Bittel*, Mainz am Rhein, : 29-42
- 1984 : "İkiztepe Kazısının Arkeolojik Sonuçlarına Toplu Bir Bakış", *Arkeometri Ünitesi Bilimsel Toplantı Bildirileri I*, TÜBİTAK. Ankara : 46-47

- ALKIM, H. 1983 a : "İkiztepe Kazılarında Arkeometrik ve Arkeolojik Yöntemlerin Uygulanması ile Beliren Kronolojik Sorunlar", *Arkeometri Ünitesi Bilimsel Toplantı Bildirileri III*, TÜBİTAK. Ankara : 163-197
- 1983 a : "Ein Versuch der Interpretation der Holzarchitektur von İkiztepe", *Beiträge zur Altertumskunde Kleinasien Festschrift für Kurt Bittel*, Mainz am Rhein, : 13-37
- 1984 : "İkiztepe Kazılarında Uygulanan Arkeometrik Ölçümler", *Arkeometri Ünitesi Bilimsel Toplantı Bildirileri IV*, TÜBİTAK. Ankara : 221-224
- ALKIM, H. 1985 : "İkiztepe'de Keramik ve Killerin Eser Element Analizi", *Arkeometri Ünitesi Bilimsel Toplantı Bildirileri V*, TÜBİTAK. Ankara : 37-49
- BİRGÜN, O.
YAFFE, L.
- ALKIM, H. 1986 a : "İkiztepe Kazılarında Saptanan Kültür Katları ve Elde Edilen Madeni Eserlerden Örnekler", *IX. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Ankara : 119-132
- 1986 b : "İkiztepe Geç Kalkolitik Çağ Keramiği", *Anadolu Araştırmaları X* : 99-109
- BİLGİ, Ö. 1982 : "1981 Dönemi İkiztepe Kazıları", *IV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara : 49-54
- 1983 : "İkiztepe Kazılarının 1982 Dönemi Sonuçları", *V. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara : 87-89
- 1984 a : "İkiztepe Kazılarının 1983 Dönemi Sonuçları", *VI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara : 55-63
- 1984 b : "Metal Objects from İkiztepe - Turkey", *Beiträge zur Allgemeinen und Vergleichenden Archäologie*, Band 6, : 31-97
- 1985 : "İkiztepe Kazılarının 1984 Dönemi Sonuçları", *VII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara : 111-118

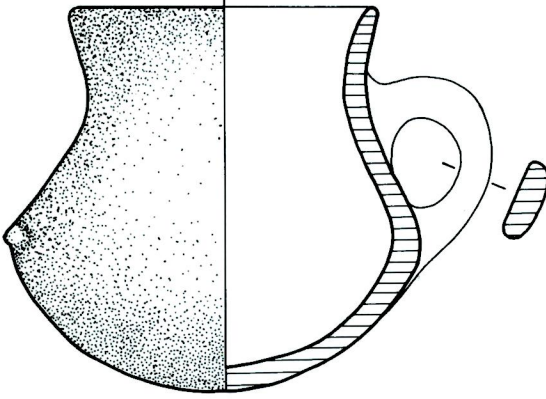
- 1986 a : "İkiztepe Kazılarının 1985 Dönemi Sonuçları", *VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı I*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara : 149-156
- 1986 b : "İkiztepe Kazılarında ele geçirilen Antropomorfik Figürinler Hakkında Genel Gözlemler", *IX. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Ankara : 133-134
- BURNEY, C.A. 1956 : "Northern Anatolia Before Classical Times", *Ant. St. VI*: 179-203
- CUMONT, F. 1906 : "Voyage d'exploration archeologique dans le Pont
CUMONT, E. : Et la Petit Armenie", *Studia Pontic II*, Bruxelles : 107
- DANGATE, J.A. 1971 : "Some new Pontic weepens and Tools of Bronze Age", *AJA* 75 : 199
- DANIŞMAN, G. 1986 : "Samsun Yöresi Ahşap Mimarisinin Gelenekselliği Bafra, İkiztepe Arkeolojik Verilerinin Işığında Çarşamba, Gökçeli Camiinin incelenmesi", *IX. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Ankara : 135-144
- FORRER, E. 1927 : "Ergebnisse einer archäologischen Reise in Kleinasien", *MDOG* 65 : 27-43
- FRANKFORT, H. 1927 : *Studies in Early Pottery of the Near East II*, London (Occasional Papers 8 : Royal Anthropological society): 64
- GENOUILLAC, H. : *Ceramique Cappadocienne, inventoiee at avec une introduction II Acquisitions du Masee du Lowore*, Paris : 1926 : 21-22
- HOGARTH, D.G. 1920 : Hittite seals-with Particular Reference to the Ashmolean Collections, Oxford : 38
- KÖKTEN, K. 1940 : "Samsun'da Prehistorik Araştırmalar (1)", *Ülkü XV*, ÖZGÜÇ, T. sayı 89 : 413-419
- KÖKTEN, K. 1941 : "Samsun Vilayeti Tekkeköy Civarında Prehistorik Araştırmalar", *Ülkü XVIII*, sayı 98 : 121-124
- KÖKTEN, K. 1945 : "1940 ve 1941 yılında Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Samsun Bölgesi Kazıları Hakkında İlk Kısa Rapor" *Bellekten IX* : 361-400
- ÖZGÜÇ, N.

- MACRIDİ, TH. 1907 : "Une Citadelle archaïque du Pont", *MVAG XII*, 4 : 167-175
- PRZEWORSKI, S. : "Der Grottenfund von Ordu", *Ar.O VII*, no. 3 : 390-414
1935
1936 : "Der Grottenfund von Ordu", *AR.O VIII*, no. 1 : 49-68
- ÖZGÜÇ, T. 1948 : "Samsun Hafriyatının 1941-1942 Yılı Neticeleri", *III. Türk Tarih Kongresi*, Ankara : 418
- ORTHMANN, W. 1963 : *Die Keramik der Frühen Bronzezeit aus Inneranatolien*, (Verlag Gebr Mann) Berlin : 64
- YAKAR, J. 1975 : "Northern Anatolia in the Early Bronze Age", *Tel Aviv 2* : 133-145
1985 : *The Late Prehistory of Anatolia The Late Chalcolithic and Early Bronze Age Part I*, Part ii, BAR International Series 268 (i), (ii)
- WINCKLER, H. 1907 : "Vorläufige Nachrichten über die Ausgrabungen in Boghaz-köi im Sommer 1907", *MDOG 35* : 1-59

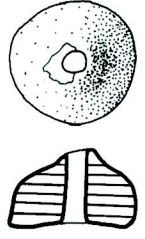

1 — 2 : Sivri Tepe

Zeynep Kızıllan

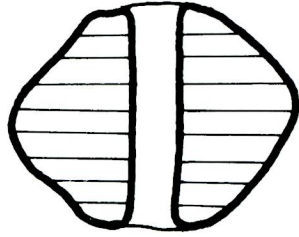
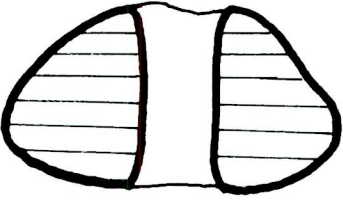
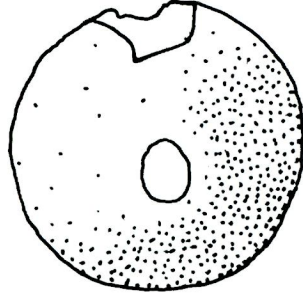
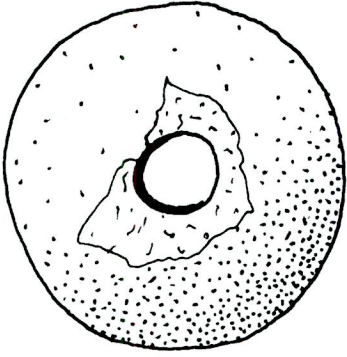

G / 71 - 2
3

G / 71 - 1
4

3 — 4 : Gökçeboğaz Tepe

Dt / 71-1

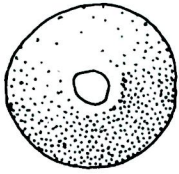
Dt / 71-2

5

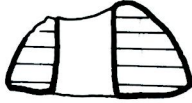
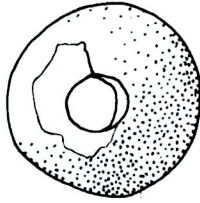
6

5 - 6 : Dede Tepe

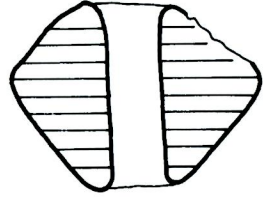
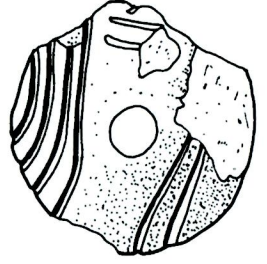
Zeynep Kızıltan

İ-1 / 71-12
7

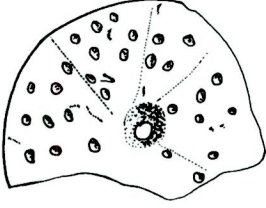
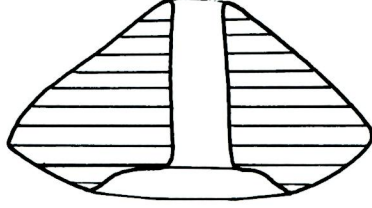
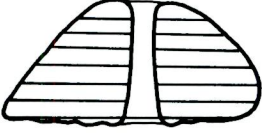

İ-1 / 71 - 9
8

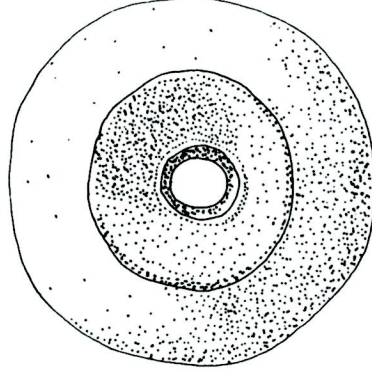

İ-1 / 71-14
9

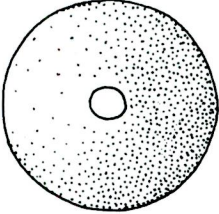
7-8-9 : İkiztepe I

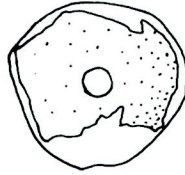
I-I / 73-2
10

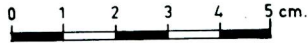
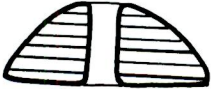
İ-I / 71-6
11

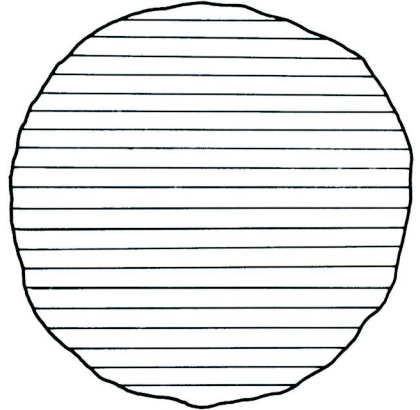
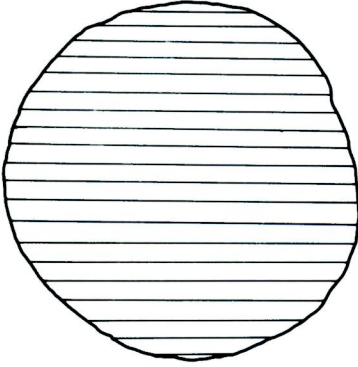
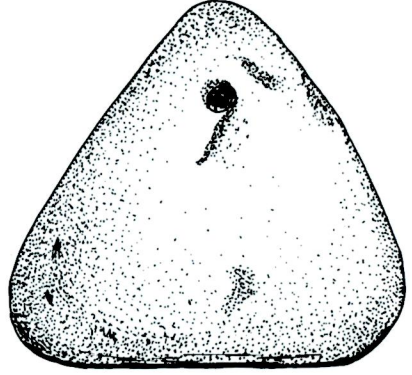
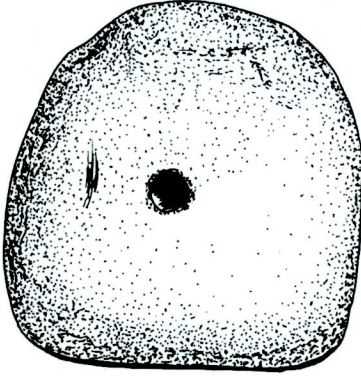

İ-I / 71-11
12

İ-I / 71-10
13

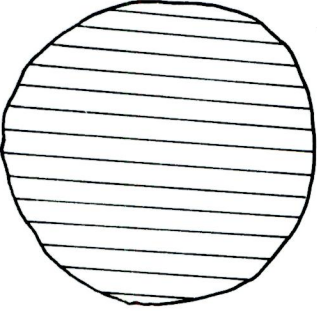
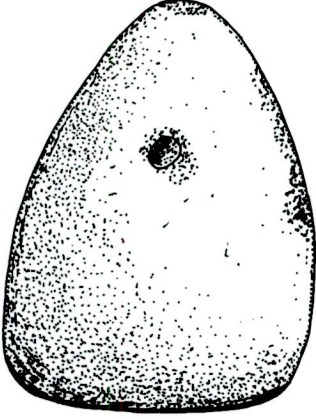

İ-I / 73 - 8

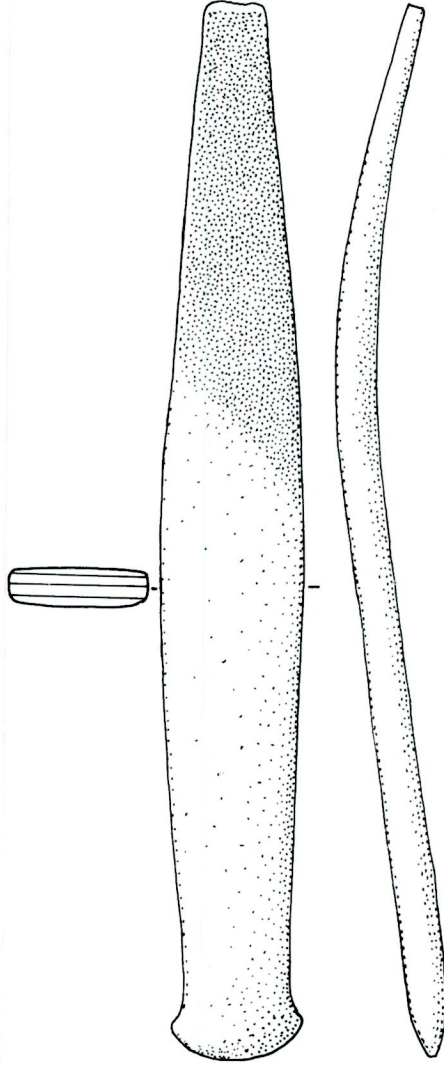
14

İ-I / 73 - 6
15

14-15 : İkiztepe I

İ-I/73-9
16

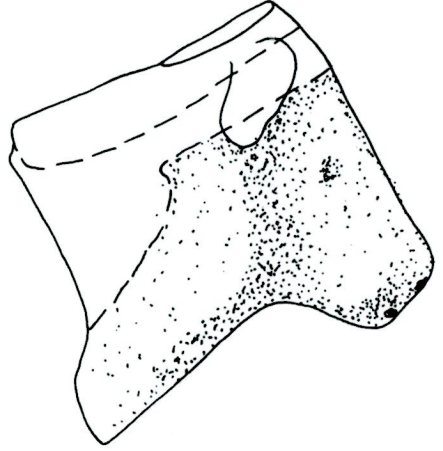
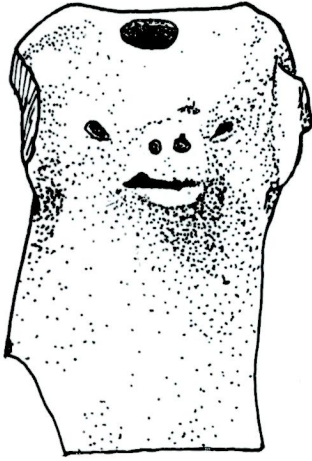

İ/I - 71 13

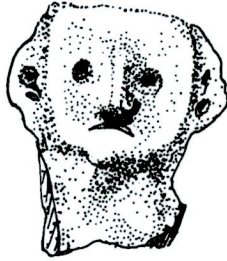
17

16-17 : İkiztepe I

Zeynep Kızıllan

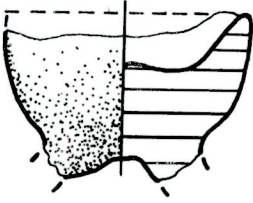

İ - I / 71 - 2
18

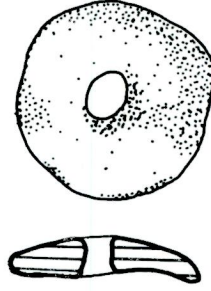

İ - I / 71 - 3
19

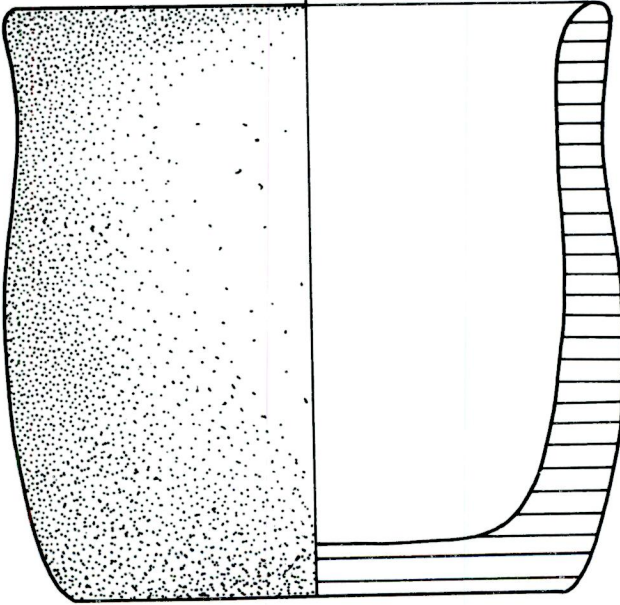
18-19 : İkiztepe I

İ-II / 1971 - 7
20

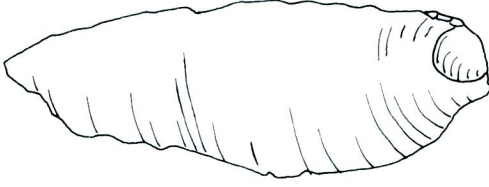
İ-II / 1973 - 1
21

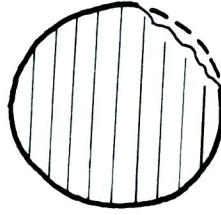
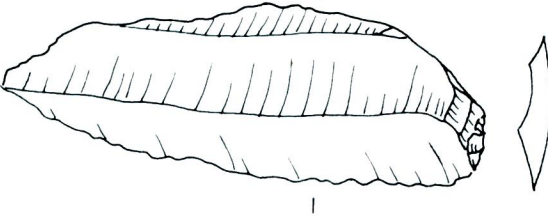
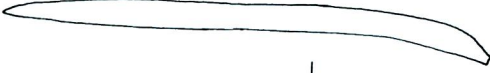
İ-II / 1973 - 21

22

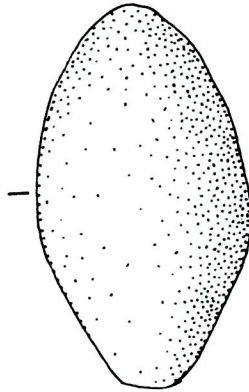
20-21-22 : İkiztepe II

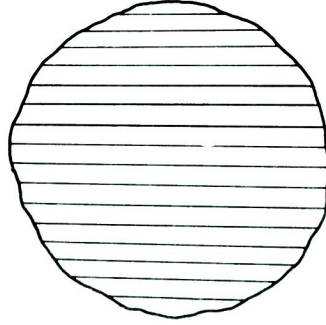
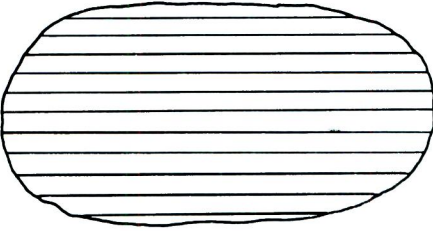
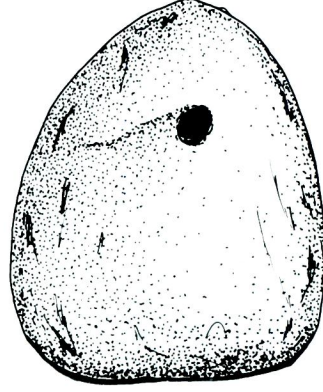
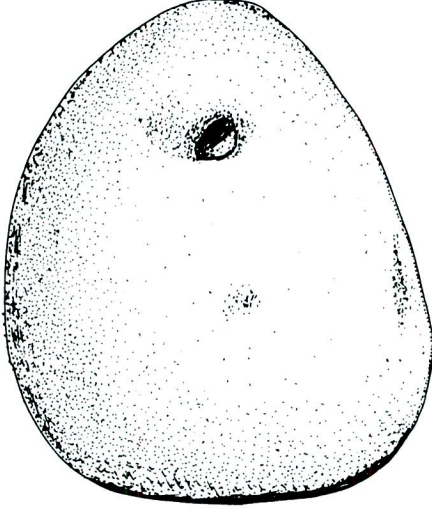

i-II / 1973 - 16
24

i - II / 71 - 1
23

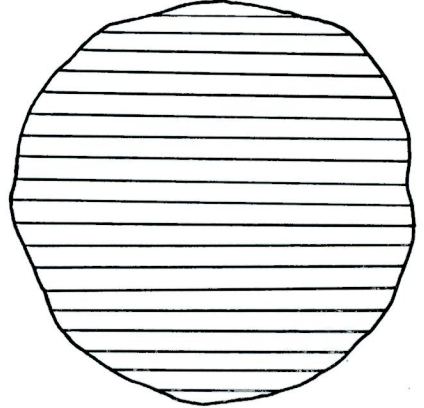
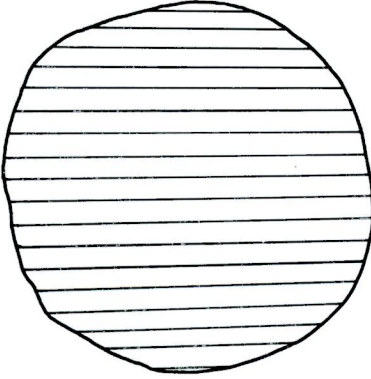
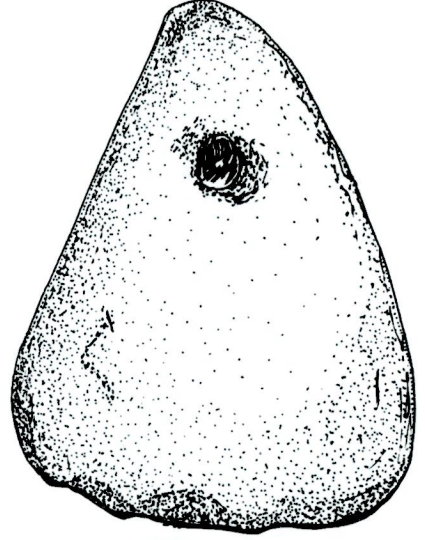
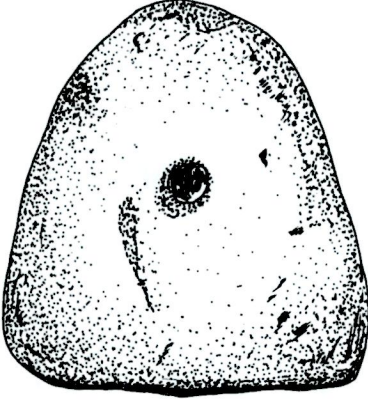

İ-II / 73 - 3
25

İ-II / 73 - 5
26

25-26 : İkiztepe II

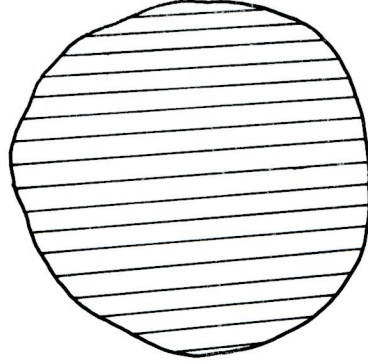
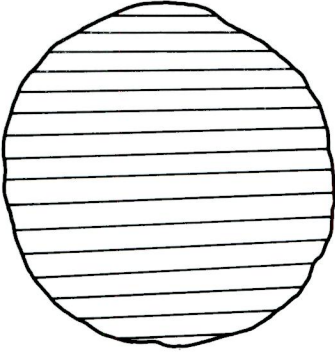
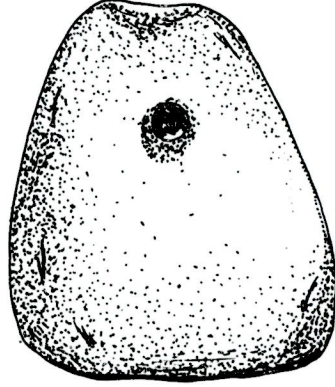
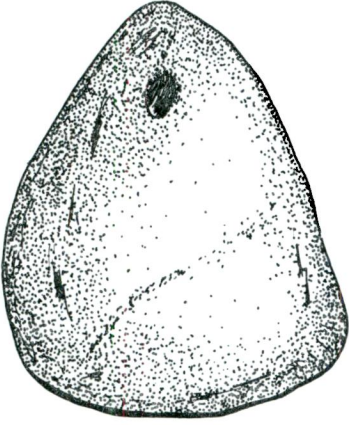
Zeynep Kızıllan

İ-II / 73 - 12
27

İ-II / 73 - 17
28

27-28 : İkiztepe II

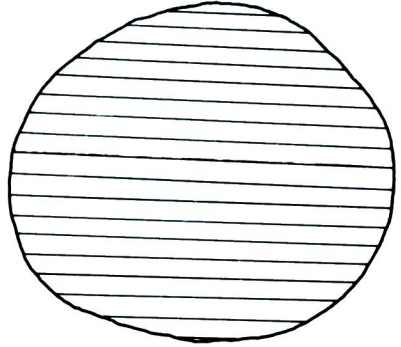
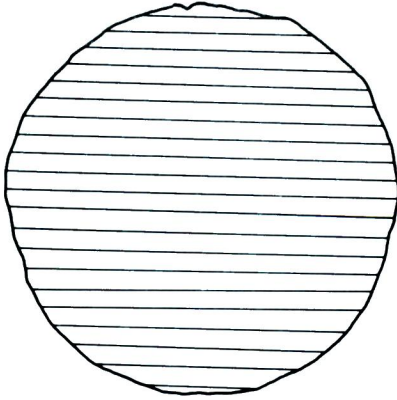
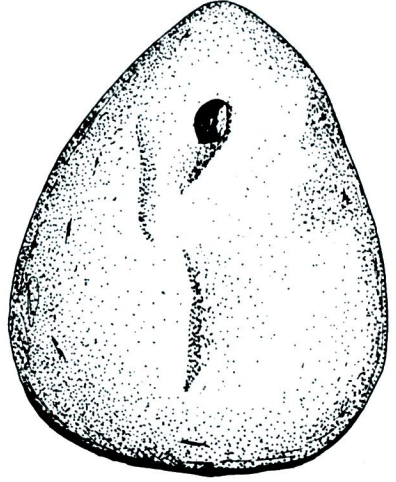
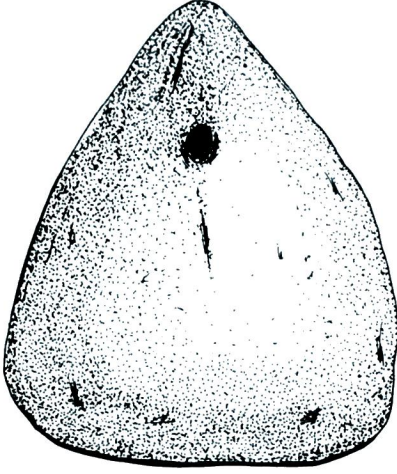
i-II / 73 - 4

i-II / 73 - 22
30

29

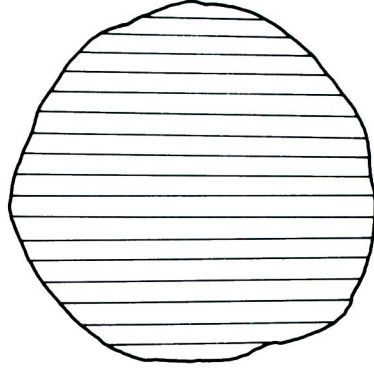
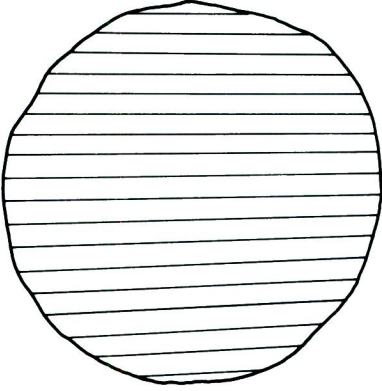
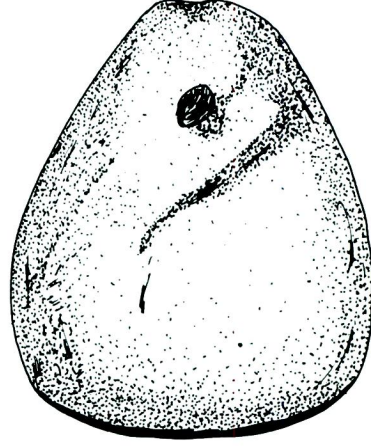
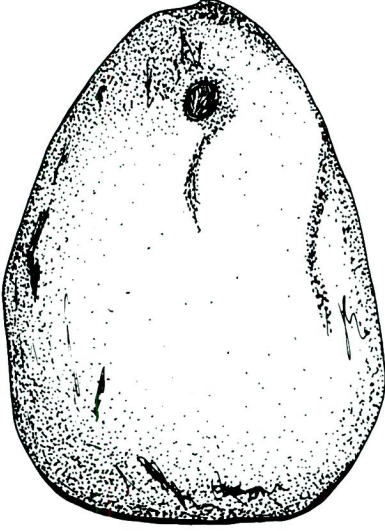

29-30 : İkiztepe II

İ / 73 - 11
31

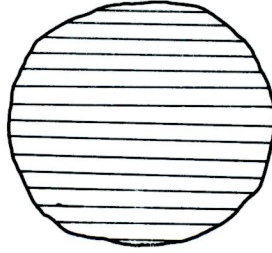
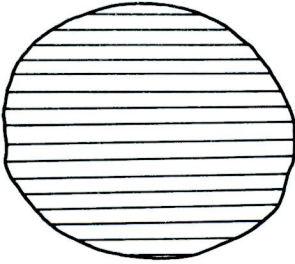
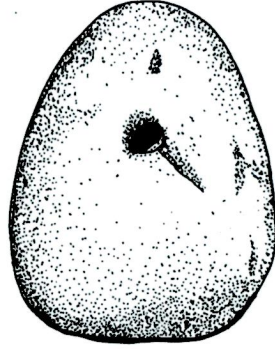
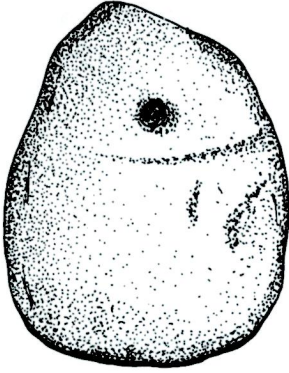
İ / 73 - 16
32

İ / 73 -15
33

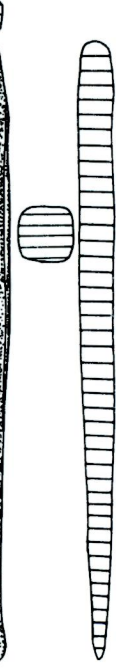
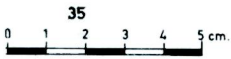
İ / 73 -14
34

33-34 : İkiztepe-Genel

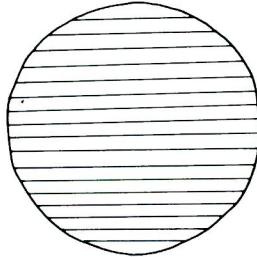
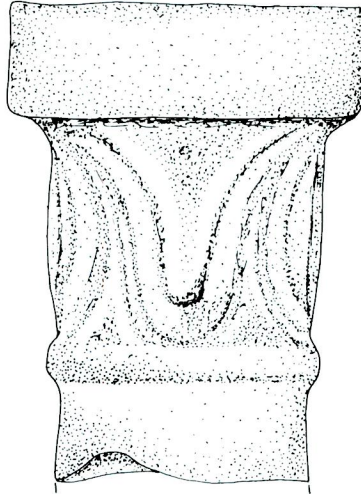
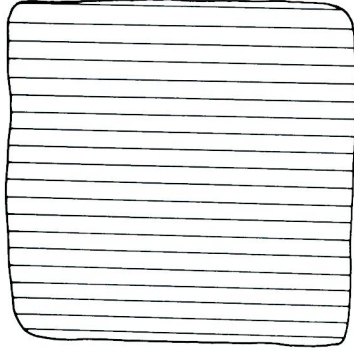
İ / 73 - 10

İ / 73 - 23

İ / 71 - 15
37

35-36-37 : İkiztepe-Genel

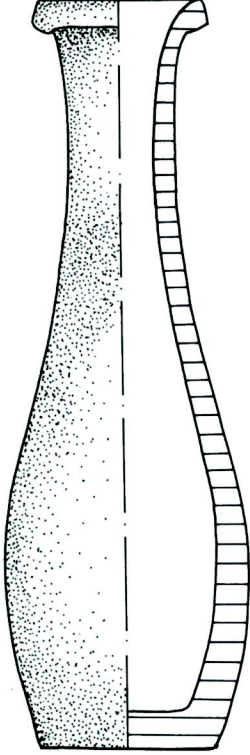

İkizpınar köyü / 1973 -1

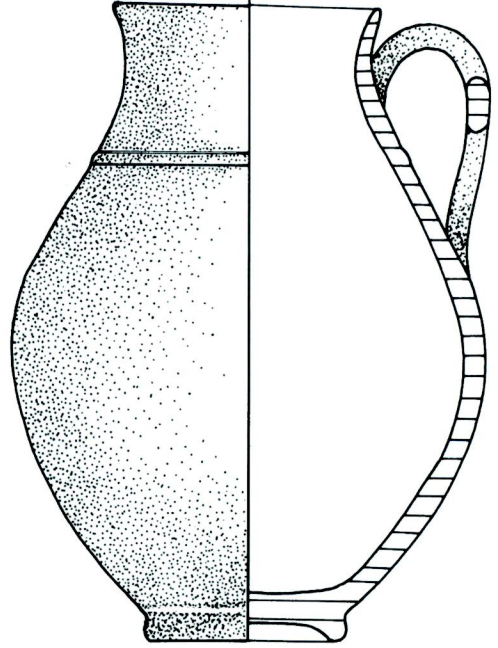
38

38 : İkizpınar Köyü

Zeynep Kızıltan

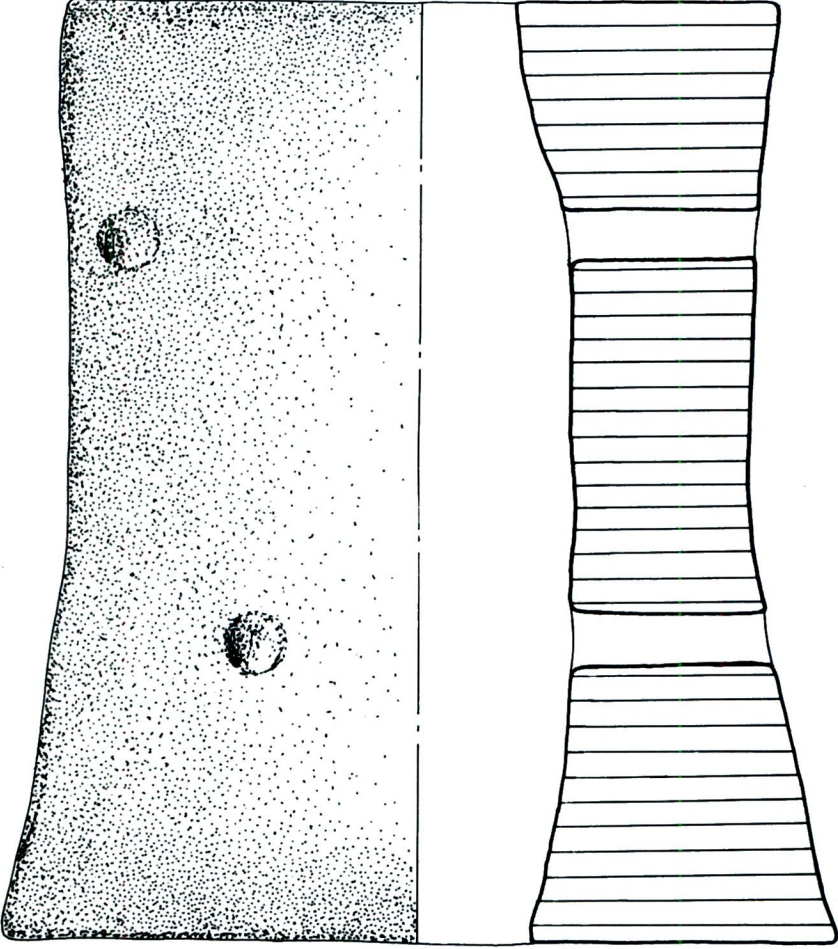

Z/1973 - 2
39

Zahna - Taşlık / 1973 - 1
40

39-40 : Zahna Mahallesi

Zahna mahallesi / 1973 - 3

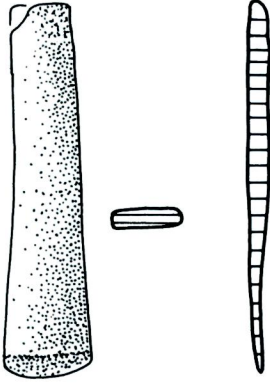
0 1 2 3 4 5 cm.

41

41 : Zahna Mahallesi

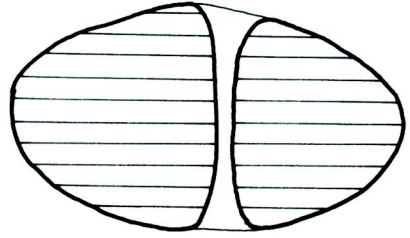
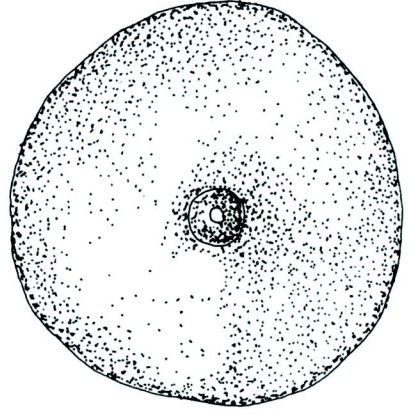
Zeynep Kızıltan

VEZİRKÖPRÜ YÖRESİ

Oymağaç / 1973 - 1
42

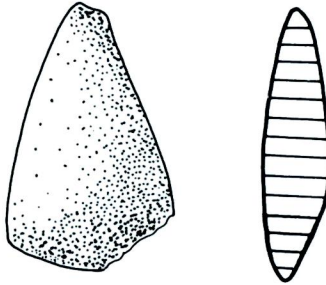
42 : Oymağaç (Höyüktepe)

Güneytepe / 1973 - 4
(44)

44 : Güney Tepe

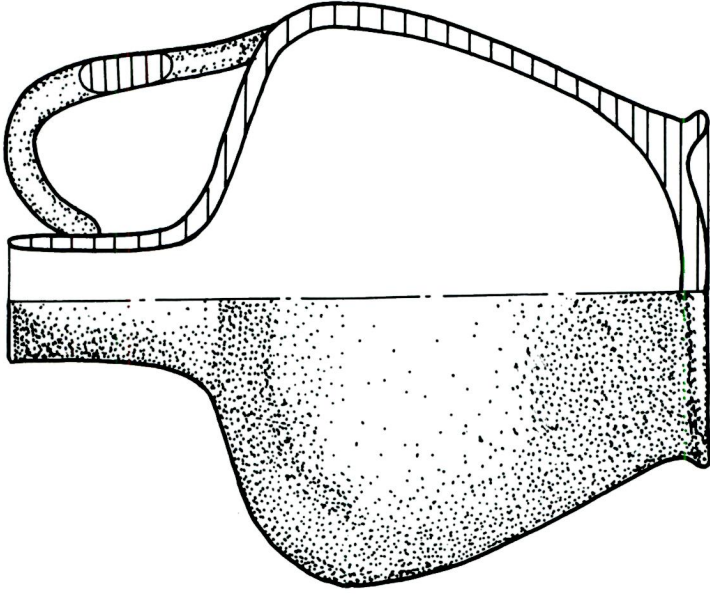
KAVAK YÖRESİ

Din / 1973 - 2

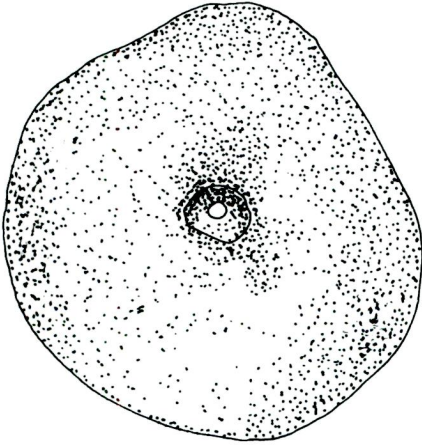
43

43 : Dingil kalecik Tepe

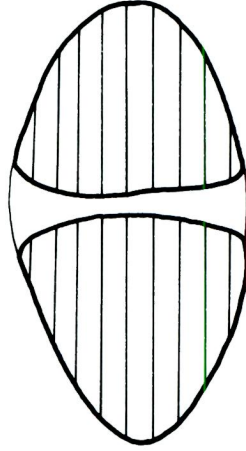
Güneytepe / 1973 - 5
(46)

46 : Güney Tepe

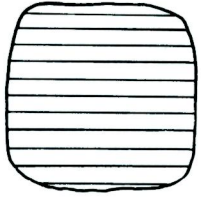
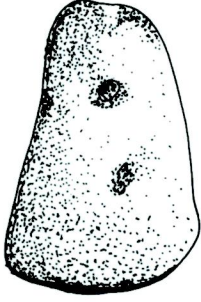

Güneytepe / 1973 - 1
(45)

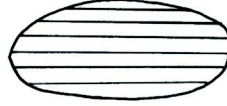
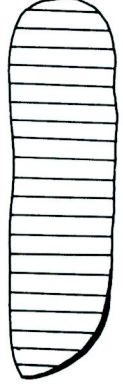
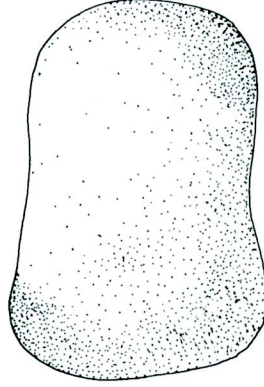
45 : Güney Tepe

Zeynep Kızıltan

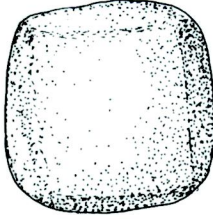
Güneytepe / 1973 - 2
(47)

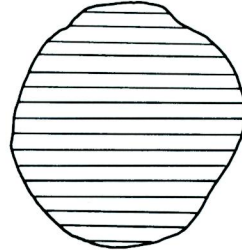
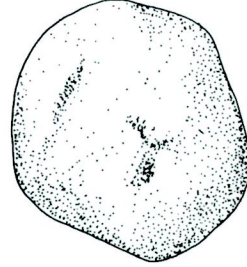
Güneytepe / 1973 - 3
(48)

47 - 48 : Güney Tepe

LADIK YÖRESİ

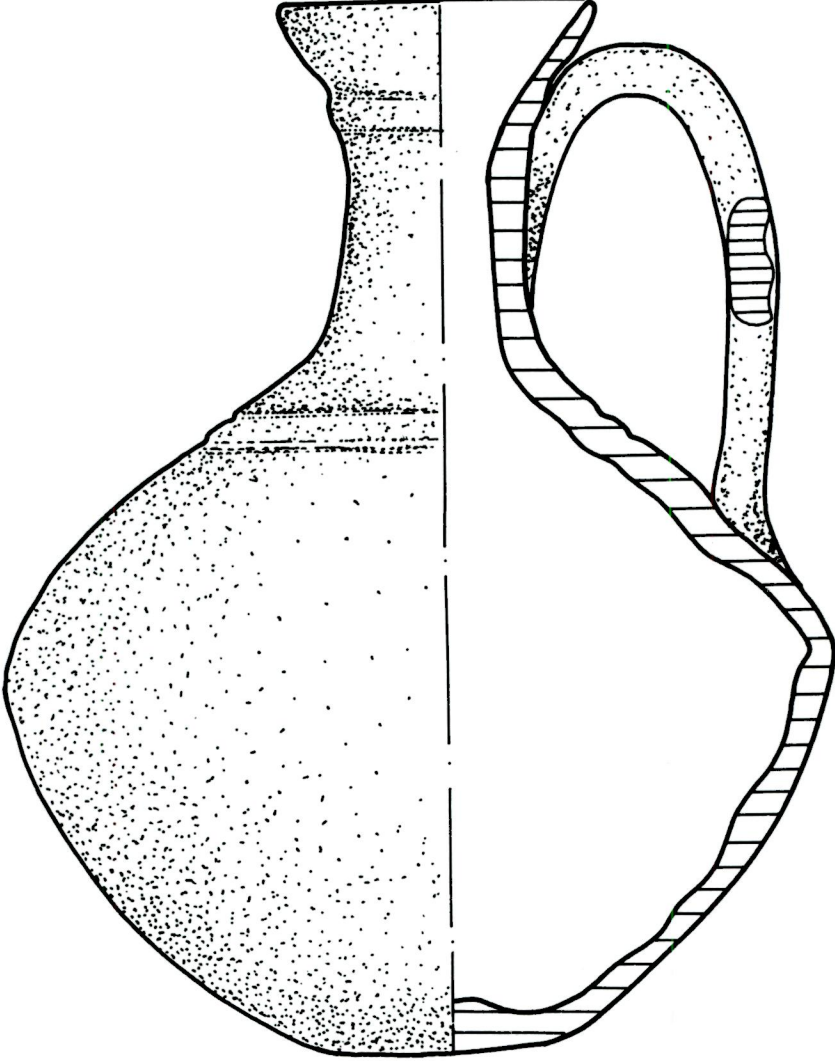

Kale / 1973 - 2
(49)

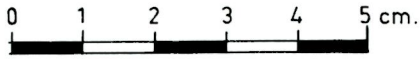

Kale / 1973 - 3
(50)

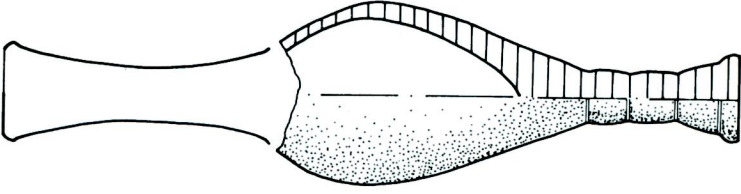
49 - 50: Kale Tepe

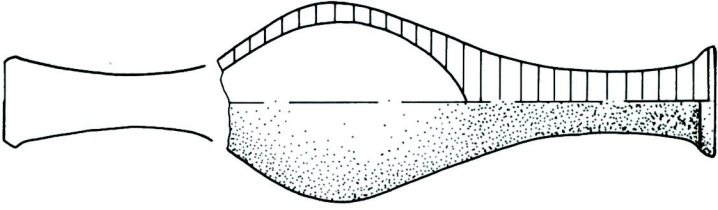
Samsun Bölgesi 1973
(51)

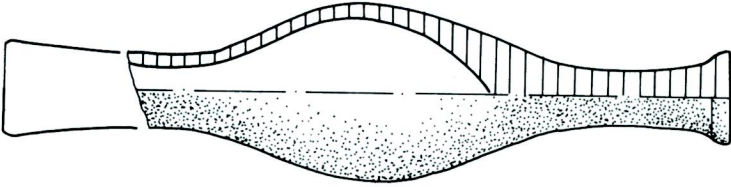
(51) : Samsun - Genel

A / 1973 - 4
(54)

A / 1973 - 1
(52)

A / 1973 - 3
(53)

Res. 1 — Alaçam, Sivri Tepe

Res. 2 — Bafra, Ömer Usta Çiftliği

Zeynep Kızıltan

Res. 3 — Bafra, Paşa Şeyh Tepesi

Res. 4 — Bafra, Elmacık Tepe

Res. 5 — Bafra, Hacıbaba Tepesi

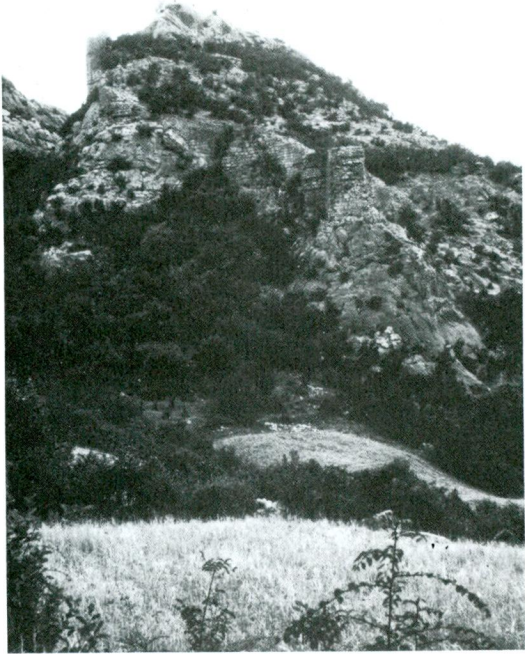

Res. 6 — Bafra, Beylik Köyü Tepecik Tepe

Zeynep Kızıllan

Res. 7 — Bafra, Derbent Kızılırmak vadisi

Res. 8 — Bafra, Asar Köyü Asar Kale

Res. 9 — Bafra, Asar Köyü Asar Kale, yarım daire burç

Res. 10 — Bafra, Selemelik Köyü Tingiller Tepesi tümülüsü

Zeynep Kızıllan

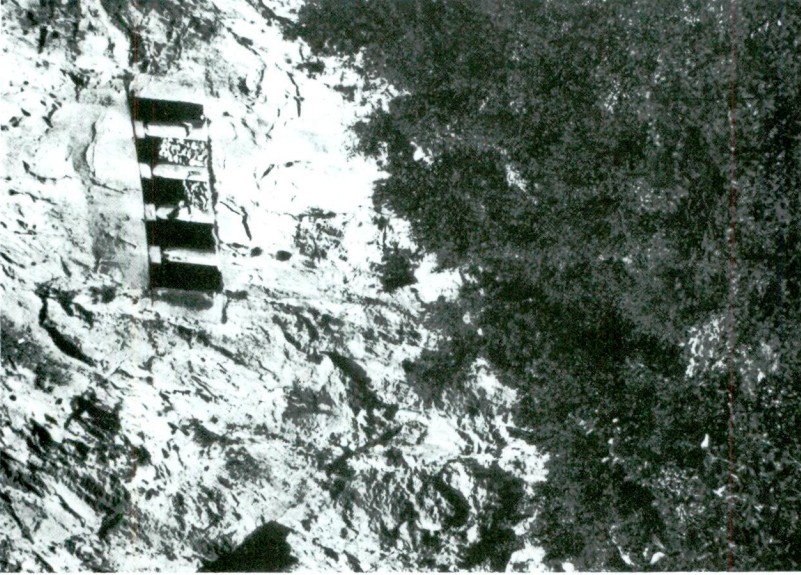
Res. 11 — Bafra, Derbent I Tmls

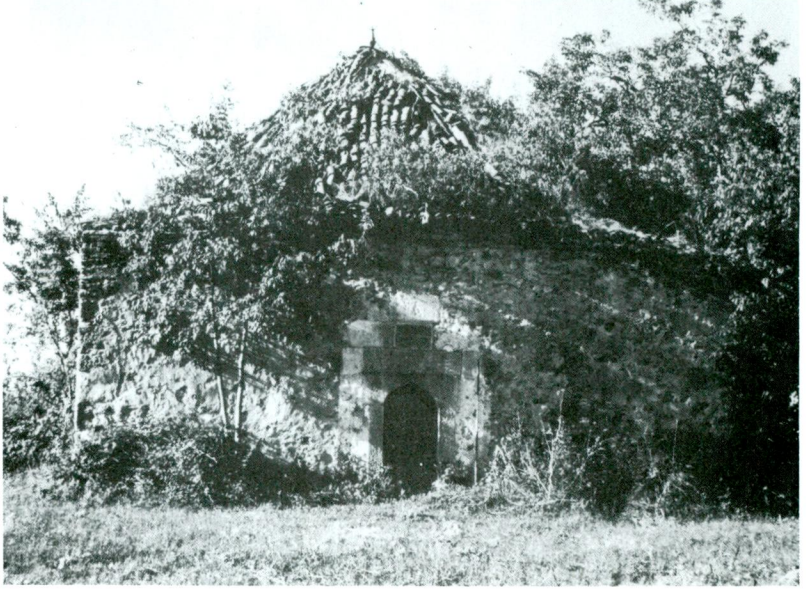
Res. 12 — Bafra, Asar Ky Kaya Mezarı, Kızılırmağın doğu kıyısında

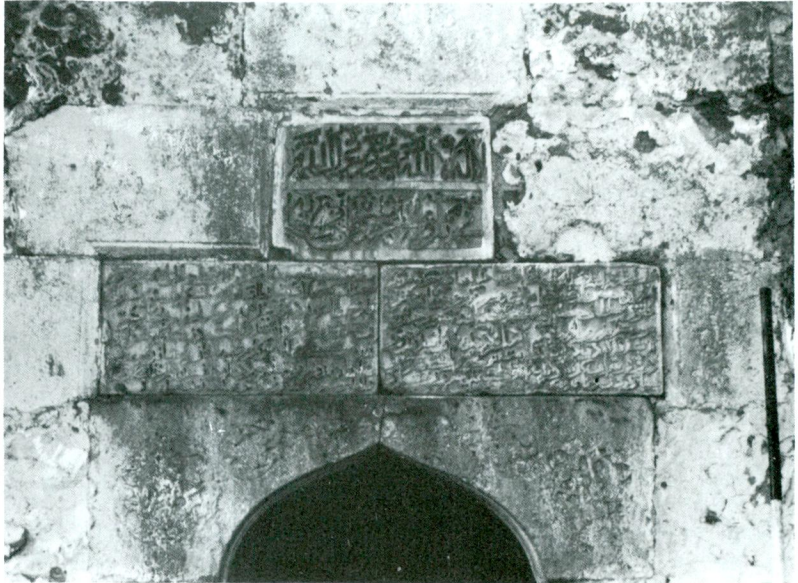
Res. 14 — Bafra, Asar Köyü kaya mezarı, Kızılıрмаğın batı kıyısında

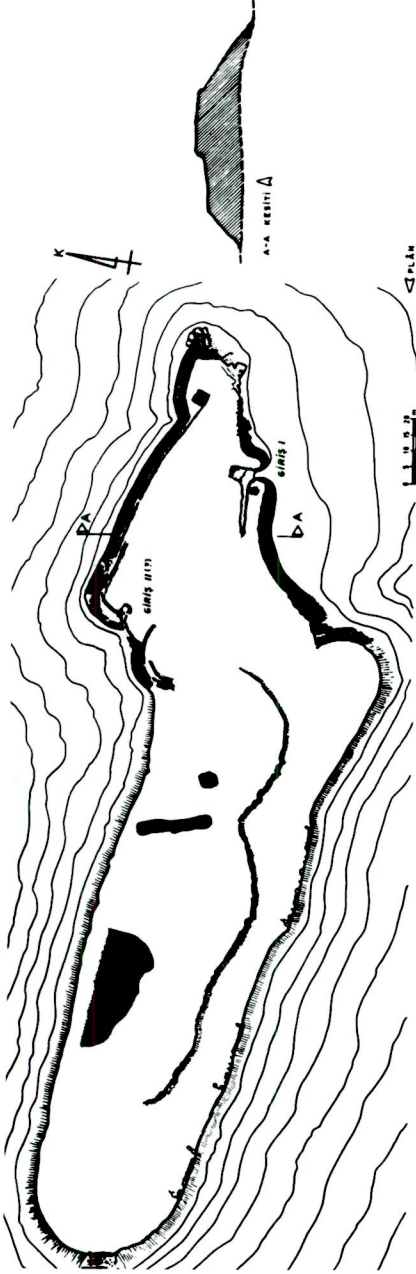
Res. 13 — Bafra, Asar Köyü kaya mezarı, Kızılıрмаğın doğu kıyısında

Res. 15 — Bafra, Türbe Köyü Emir Mirza Türbesi

Res. 16 — Bafra, Emir Mirza Türbesi kitabesi

AKALAN KALESİ

Y. KILIÇ, Ç. KILIÇ
(1971, 1972, 1973)

Res. 17 — Samsun, Akalan Kalesi

Zeynep Kızıltan

Res. 18 — Samsun, Akalan Kalesi

Res. 19 — Samsun, Akalan Kalesi güney giriş

Res. 20 — Samsun, Akalan Kalesi güney giriş batı duvarı

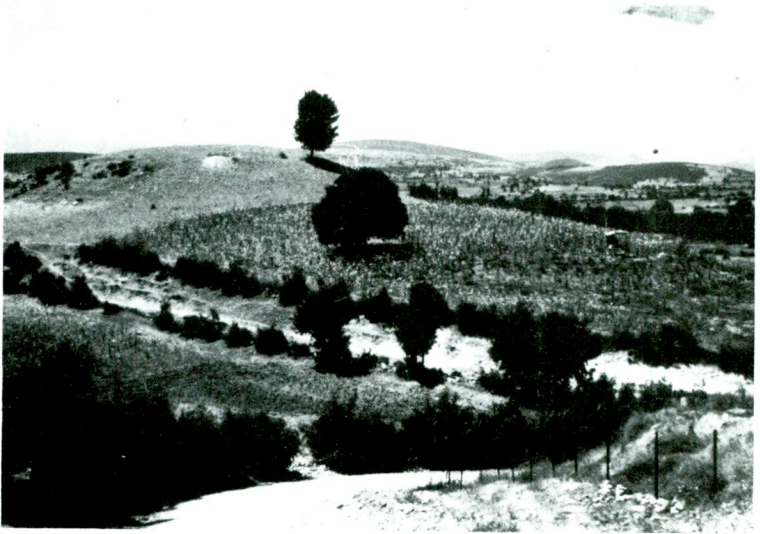

Res. 21 — Samsun, Akalan Kalesi güney giriş doğu duvarı

Zeynep Kızıltan

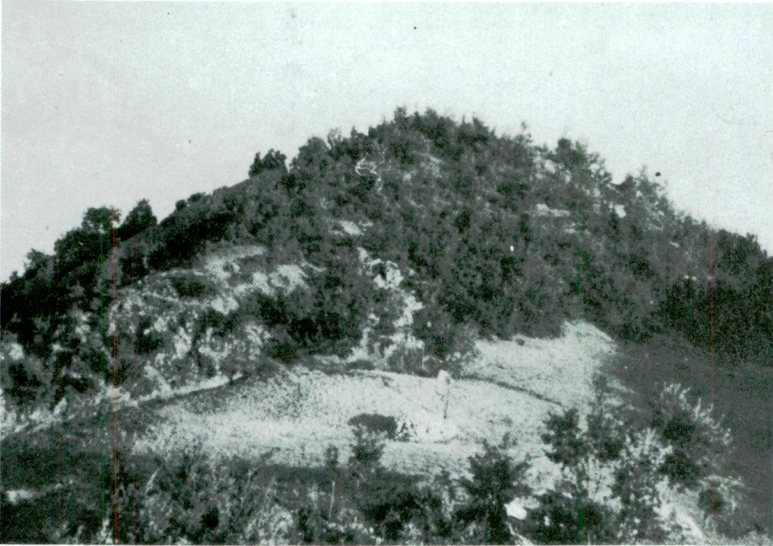
Res. 22 — Çarşamba, Beyyenice Köyü Kilise Tepe

Res. 23 — Vezirköprü, Aşağınarlı Köyü Doğan Tepe

Res. 24 — Vezirköprü, Doyran Köyü Kel Tepe

Res. 25 — Havza, İmircik Köyü Çam Tepe

Zeynep Kızıllan

Res. 26 — Havza, Kuşkonağı Köyü Çeş Tepe

Res. 27 — Havza, Ilıca Köyü Cevizbaşı Tepesi

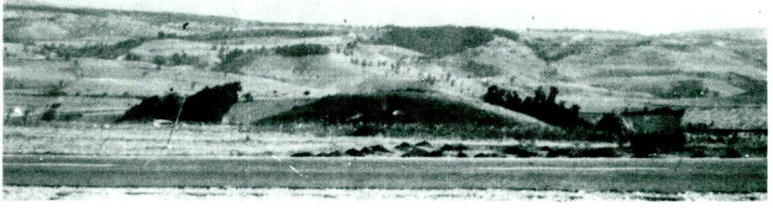

Res. 28 — Havza, Ilıca Köyü Ören Tepe

Res. 29 — Havza, Demiryurt Köyü Patlanguç Tepe

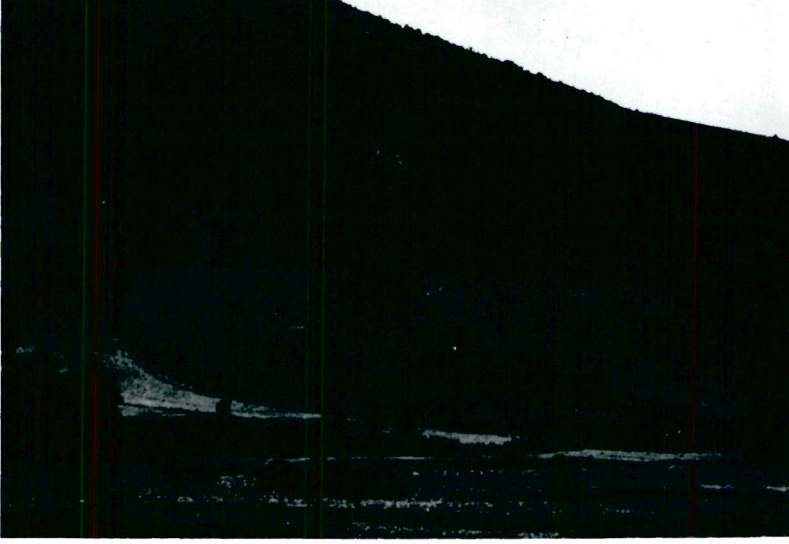
Zeynep Kızıltan

Res. 30 — Havza, Bekdeğın Köyü Cin Tepe I

Res. 31 — Ladik, Salur Köyü Yük Tepe

Res. 32 — Kavak, Büyükçukur Köyü Danabasan Tepesi

Res. 33 — Kavak, Kaleyeri Tepesi

